

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Petra Hautanen

LAPSEN KASVUN JA KEHITYKSEN
TUKEMINEN PIENRYHMÄTOIMINNAN
AVULLA

Sosiaali- ja terveysala
2016

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Petra Hautanen
Opinnäytetyön nimi	Lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen pienryhmätoiminnan avulla
Vuosi	2016
Kieli	suomi
Sivumäärä	68 + 2 liitettä
Ohjaaja	Katja Valkama

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia pienryhmätoiminnan vaikutuksia lapsen kasvuun ja kehitykseen erityisesti sosiaalisen kommunikoinnin sekä lasten ominaisten toimintatapojen näkökulmasta. Lisäksi tavoitteena oli selvittää miten lasten yksilöllisyys huomioitiin pienryhmätoiminnassa. Tutkimuksen tehtävänä oli kerätä pienryhmätoiminnasta sellaista tietoa, josta voisi olla hyötyä varhaiskasvatusalan ammattilaisille ja jota varhaiskasvattajat voisivat halutessaan hyödyntää toimiessaan lasten parissa.

Opinnäytetyön teoriaosuus käsittelee lapsen kasvua, kehitystä, varhaiskasvatusta, pienryhmätoimintaa sekä sosiaalisten tilanteiden ja ominaisten toimintatapojen vaikutusta lapsen kasvuun sekä kehitykseen. Nämä käsitteet luovat pohjan tutkimukselle. Tutkimuksessa käytettiin laadullista tutkimusmenetelmää ja tutkimusaineisto kerättiin kyselylomaketta käyttäen Seinäjoen neljän eri päiväkodin 3-5 -vuotiaiden ryhmien varhaiskasvattajilta. Kyselylomake sisälsi avoimia kysymyksiä ja vastauksia kyselyyn tuli yhteensä 16. Vastaukset purettiin sisällönanalyysiä käyttäen ja tuloksia havainnollistettiin suoria sitaatteja hyödyntäen.

Tutkimustuloksissa tuli ilmi, että tutkimukseen osallistuvien varhaiskasvattajien mielestä pienryhmätoiminnalla on suuri vaikutus lapsen kasvuun sekä kehitykseen. Tuloksissa korostui erityisesti sosiaalisen kommunikoinnin tärkeys. Pienryhmätoiminnan koettiin lisäävän kasvattajan ja lapsen välistä sosiaalista kommunikointia. Sosiaalinen kommunikointi vaikuttaa positiivisesti lapsen itsetuntoon sekä persoonallisuuden kehitykseen ja samalla lapsi saa harjoittaa sosiaalisia taitojaan. Tuloksissa tuli myös esiin, että lasten ominaiset tavat toimia koettiin vaikuttavan kokonaisvaltaisesti lapsen kasvuun ja kehitykseen. Edellä mainitusta syystä kasvattajat kokivat ominaiset toimintatavat tärkeiksi, joten he sisällyttivät niitä sekä pienryhmätoiminnan suunnitteluun että toteutukseen. Kokonaisuudessaan tutkimus osoitti pienryhmätoiminnan olevan merkityksellinen tekijä lapsen kasvun sekä kehityksen tukemisessa, jonka takia siihen tulisi jatkossakin panostaa.

Avainsanat	kasvu ja kehitys, pienryhmätoiminta, sosiaalinen kommunikointi, ominaiset toimintatavat, oppiminen
------------	--

ABSTRACT

Author	Petra Hautanen
Title	Supporting a Child's Growth and Development with the Help of Small Group Activity
Year	2016
Language	Finnish
Pages	68 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Katja Valkama

The purpose of this bachelor's thesis was to explore the effects of the small group activity on the child's growth and development from the point of view of especially the social communication and child-specific ways. Furthermore, the objective was to clarify how children's individuality was taken into account in small group activity. The research task was to gather information about the small group activity. Information could also be an advantage to the professionals of the early childhood education and early childhood educators could use it, if desired, when working with children.

The theoretical part of the thesis deals with the child's growth, development, early childhood education, small group activity and the effect of the social situations and child-specific ways on the child's growth and development. These concepts provide the basis for the study. A qualitative research method was used in the study and the research material was collected using a questionnaire among the early childhood educators working with children between the ages of 3 to 5 in four different daycare centres in Seinäjoki. The questionnaire contained open-ended questions and altogether 16 responses were received. The responses were analysed with content analysis method and the results were illustrated utilising direct quotations.

The results show that educators who participated in the study think that small group activity has a big effect on the child's growth and development. In the results the importance of especially the social communication was emphasized. It was experienced that the small group activity was increasing social communication between an educator and a child. The social communication affects the child's self-esteem and the development of the personality positively and at the same time the child may practice his/her social skills. In the results it also came out that the child-specific ways were experienced to have an influence on the child's growth and development holistically. For the above mentioned reason the educators regarded the child-specific ways as important so they included them both to the planning of the small group activity and in the implementation of the small group activity. The whole the study showed that the small group activity was a significant factor in supporting the child's growth and the development whereby one should invest in it also in the future.

Keywords	Growth and development, small group activity, social interaction, child-specific ways, learning
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	3-5-VUOTIAAN LAPSEN KASVU JA KEHITYS.....	10
3	VARHAISKASVATUS PÄIVÄHOIDOSSA.....	12
4	PIENRYHMÄTOIMINTA PÄIVÄHOIDOSSA	15
	4.1 Pienryhmä vai suurryhmä?	15
	4.2 Pienryhmätoiminnan järjestäminen ja tilojen käyttö	17
5	SOSIAALISEN TILANTEIDEN JA OMINAISTEN TOIMINTATAPOJEN VAIKUTUS LAPSEEN.....	19
	5.1 Sosiaalisten tilanteiden vaikutus pienryhmätoiminnassa.....	19
	5.2 Leikki osana päivähoitoa	21
	5.3 Liikkumisen vaikutukset.....	23
	5.4 Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen	25
	5.5 Lapsen tutkiminen.....	27
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	29
	6.1 Opinnäytetyön tutkimuskysymykset sekä kohdejoukko.....	29
	6.2 Laadullinen tutkimus opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä	31
	6.3 Kyselylomakkeen käyttäminen aineiston hankinnassa	32
	6.4 Sisällönanalyysi analysoinnin välineenä.....	34
	6.5 Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys.....	36
	6.6 Tutkimuksen eettisyys	38
7	PÄIVÄKOTIEN PIENRYHMÄTOIMINTA	40
	7.1 Pienryhmätoiminnan järjestäminen	40
	7.2 Pienryhmätoiminnan positiiviset vaikutukset.....	41
	7.3 Pienryhmätoiminnan järjestämisen haasteet	42
	7.4 Lapsen tarpeiden ja yksilöllisyyden huomioiminen pienryhmätoiminnassa	44
	7.5 Sosiaalinen kommunikointi pienryhmätoiminnassa ja sen vaikutus lapsen kasvuun sekä kehitykseen.....	47

7.6 Lasten ominaisten toimintatapojen huomioiminen pienryhmätoiminnassa ja niiden vaikutus lapseen.....	49
7.7 Pienryhmätoiminnan kehittäminen ja esille nousseet kehitysehdotukset	54
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	56
8.1 Pienryhmätoiminnan sosiaalinen kommunikointi ja sen vaikutus lapseen	56
8.2 Lapsen yksilöllisyyden huomioiminen pienryhmätoiminnassa.....	58
8.3 Ominaisien toimintatapojen vaikutus lapsen kasvuun ja kehitykseen....	59
9 POHDINTA.....	63
LÄHTEET.....	66
LIITTEET	

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Analysointiprosessi tutkimuksen aineistosta s. 35

LIITELUETTELO**LIITE 1.** Saatekirje**LIITE 2.** Kyselylomake varhaiskasvattajille

1 JOHDANTO

Pienryhmätoiminta on yleistynyt varhaiskasvatuksessa monissa kunnissa sekä kaupungeissa ja siihen panostetaan nykypäivänä yhä enemmän. Pienryhmätoimintaa on tutkittu paljon, mutta tutkimukset ovat rajoittuneet yleisesti pienryhmätoimintaan. Toiminnan vaikutuksia lapsiin on tutkittu huomattavasti vähemmän, joten on perusteltua tutkia tätä aihetta. Tämän tutkimuksen tehtävänä on kerätä pienryhmätoiminnasta sellaista tietoa, josta voisi olla hyötyä sekä sosiaali- että varhaiskasvatusalan ammattilaisille. Lisäksi tutkimuksen tehtävänä on saada varhaiskasvattajat huomaamaan pienryhmätoiminnan merkityksellisyys lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Tutkimukseni avulla lukija pääsee syventymään pienryhmätoiminnan vaikutuksiin kasvattajien näkökulmasta, joten varsinkin varhaiskasvattajat voivat verrata kokemuksiaan tutkimuksessa esitettyihin asioihin.

Tutkimuksen aihe nousi esiin eräältä Seinäjoen varhaiskasvatuksen aluejohtajalta, joka ehdotti pienryhmätoiminnan tutkimista yleisesti. Muokkasin aihetta kuitenkin hieman, sillä koin vaikeaksi löytää teoriaa pelkästä pienryhmätoiminnan järjestämisestä. Lisäsin aiheeseen lapsen kasvun ja kehityksen tukemisen, sillä kyseiseen aiheeseen löytyi enemmän teoriaa. Joten lopulliseksi aiheeksi tuli 3-5 -vuotiaan lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen pienryhmätoiminnan avulla. Aihe on itselleni hyvin tärkeä, sillä olen ollut myös itse vaikuttamassa pienryhmätoimintaan eräässä päiväkodissa. Lisäksi tutkimus tuo itselleni lisää tietoa pienryhmätoiminnan vaikutuksista ja sen tärkeydestä, mikä auttaa myös minua näkemään toiminnan merkityksellisyyden.

Tutkimukseni tein laadullisena tutkimuksena Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatukselle ja tutkimukseen valikoitui mukaan neljä eri päiväkotia. Päiväkodit valikoituivat tutkimukseen mukaan päiväkotien koon mukaan, sillä tarkoitukseni oli saada tutkimukseen mahdollisimman kattava aineisto. Keräsin aineiston päiväkotien 3-5 -vuotiaiden lasten varhaiskasvattajilta kyselylomaketta käyttäen. Kyselylomakkeessa oli vain avoimia kysymyksiä, jotta varhaiskasvattajat saivat perustella mielipiteitään. Kyselylomake lähetettiin päiväkotien johtajien kautta yhteen-

sä 33 päiväkodin opettajalle ja lastenhoitajalle. Vastauksia kyselyyn sain yhteensä 16, joista yhdeksän vastaajaa oli päiväkodin opettajia ja seitsemän lastenhoitajaa.

Tavoitteenani tässä tutkimuksessa on tutkia, miten pienryhmätoiminta vaikuttaa lapsen kasvuun ja kehitykseen. Näitä asioita tarkastelen erityisesti sosiaalisen kommunikoinnin sekä lasten ominaisten toimintatapojen näkökulmasta. Lisäksi tavoitteenani on tutkia sitä, miten pienryhmätoiminnassa otetaan huomioon lapsen yksilöllisyys. Tutkittaviin asioihin sain aineiston kyselylomakkeiden avulla ja pyrin tuomaan aineistoa mahdollisimman monipuolisesti esiin työn tuloksissa sekä johtopäätöksissä. Lisäksi pyrin tutkimuksen alussa käsittelemään teoreettista tietoa mahdollisimman ytimekkäästi, jotta tutkimuksen tulosten ja johtopäätösten tulkinta olisi lukijalle helpompaa.

Opinnäytetyön alussa käsittelen työn teoreettiset lähtökohdat, sillä teoria luo pohjan koko tutkimukselle. Teorian alussa määrittelen ensimmäiseksi mitä lapsen kasvu ja kehitys on, sekä esittelen lyhyesti niihin vaikuttavia tekijöitä. Kasvun ja kehityksen käsitteiden avaaminen on tärkeää, koska tutkimuksessa on tarkoitus tarkastella pienryhmätoiminnan vaikutusta näihin asioihin. Varhaiskasvatus päivähoitossa -luvussa käsittelen yleisesti varhaiskasvatusta sekä siihen liittyviä tekijöitä, kun taas pienryhmätoiminta päivähoitossa -luvussa käsittelen pienryhmätoiminnan järjestämistä ja vertailen pienryhmän sekä suurryhmän välisiä eroja. Viimeisessä teoreettisessa luvussa käsittelen sosiaalisten tilanteiden sekä ominaisten toimintatapojen vaikutusta lapsen kasvuun ja kehitykseen. Tutkimuksen lopussa kerron vielä tutkimukseni toteuttamisesta, aineiston keruusta sekä tutkimustuloksista ja johtopäätöksistä.

2 3-5-VUOTIAAN LAPSEN KASVU JA KEHITYS

Alle kouluikäinen lapsi kasvaa ja kehittyy nopeasti. Lapsen kasvaessa lapsesta tulee itsenäinen ja omatoiminen. Lapsi myös kehittyy kaikilla eri osa-alueilla muun muassa tunne-elämässä, ajattelussa, motoriikassa sekä sosiaalisissa taidoissa. (Jarasto & Sinervo 1997, 17.) Lapsen kasvu on kasvatuksen tulosta sekä lapsen kokonaisvaltaista kehitystä, joka puolestaan on fyysisten ja psyykkisten piirteiden muuttumista. Kehityksen ansiosta lapsi taas saa uusia toimintamahdollisuuksia. Samalla kehitykseen sisältyy myös taantumisia ja aikaisemman opitun unohtamista. (Kuokkanen 2014, 12.)

Lapsen kehitys on monen eri tekijän summa (Jarasto & Sinervo 1997, 19). Nämä vaikuttavat tekijät ovat perimä, ympäristö ja lapsen oma aktiivisuus. Perimää säätelevät lapsen geenit ja perimä itsessään säätelee kypsyyttä, joka on edellytys oppimiselle. Esimerkiksi lapsen tulee ensin saada fyysistä voimaa ja motoriikan pittää kypsyä tarpeeksi, jotta lapsi oppii kävelemään. Lapsen kypsyymiseen vaikuttavat myös lapsen herkkyykskaudet, joiden avulla lapsi oppii joitain asioita nopeammin. (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen & Kurvinen 2006, 132-133.)

Toinen kehitykseen vaikuttava tekijä on ympäristö, joka käsittää lapsen kasvu-ympäristön ja sen muut tekijät. Ympäristöön lasketaan mukaan kuuluvaksi sosiaalinen ympäristö, perhe ja arkipäivän ympäristö leluineen sekä muine materiaaleineen. Viimeinen kehitykseen vaikuttava tekijä on lapsen oma aktiivisuus. Se on lapsen omaa kiinnostusta ja tutkimista sekä ihmettelyä. Lapsi harjoittelee edellä mainittujen asioiden avulla omaa aktiivisuutta. (Vilén ym. 2006, 133.)

Lapsen kehitys jaetaan osa-alueisiin ja nämä osa-alueet ovat fyysinen kasvu, kognitiivinen kehitys, psyykkinen kehitys (Himberg, Laakso, Peltola, Näätänen & Vidjeskog 2000, 13) sekä sosiaalinen kehitys (Vilkko-Riihelä & Laine 2008, 10). Nämä kehityksen osa-alueet ovat yhteydessä toisiinsa. Esimerkiksi lapsen kehityksessä fyysisesti, vaikutus ulottuu myös kognitiiviseen ja psyykkiseen kehitykseen. (Himberg ym. 2000, 13.)

Fyysisellä kasvulla tarkoitetaan lihasten määrän lisääntymistä ja luuston vahvistumista. Lapsen fyysiseen kasvuun kuuluu myös motoriikan kehitys ja sillä tarkoitetaan lapsen liikkeiden kehitystä, johon vaikuttavat keskushermosto, luusto ja lihaksisto. Ympäristön virikkeellisyys, lapsen persoonallisuus ja motivaatio motoristen taitojen harjoitteluun vaikuttavat kuitenkin lapsen lopullisiin motorisiin taitoihin. Lapsen motoriset taidot jaetaan karkea- ja hienomotoriikkaan. Karkeamotoriikalla tarkoitetaan suurten lihasten hallintaa sekä liikkeisiin tarvittavien lihasten koordinaatiota. Hienomotoriikalla taas tarkoitetaan pienten lihasten hallintaa. (Vilén ym. 2006, 133-144.)

Kognitiivisella kehityksellä tarkoitetaan havaitsemiseen, muistiin, ajatteluun, kieleen ja oppimiseen liittyvää kehitystä. Lapsen kognitiiviseen kehitykseen vaikuttavat muun muassa ympäristötekijät, sillä virikkeellinen ympäristö takaa lapsen uusien taitojen ja tietojen oppimisen. Lapsi osaa myös itse omatoimisesti hakea oppimiskokemuksia. Hän kysyy paljon ja haluaa vastauksia mieltä askarruttaviin asioihin. Lapsi osaa myös itse etsiä vastauksia ihmetyksen aiheisiinsa. Lisäksi hän on erityisen innokas oppimaan uusia asioita. (Vilén ym. 2006, 144-145.)

Lapsen psyykinen kasvu on omaehtoista ja se kehittyy vähitellen. Esimerkiksi lapsi tulee vähitellen tietoiseksi toiminnastaan ja ajattelustaan. (Kuokkanen 2014, 12.) Lapsen psyykkiseen kehitykseen kuuluu myös lapsen persoonallisuuden kehitys (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 38). Lapsen persoonallisuuden kehittymisellä tarkoitetaan lapsen minän kehittymisen prosessia, joka tapahtuu aina suhteessa toisiin ihmisiin. Persoonallisuuden kehittämisessä lapsi alkaa oppia, millainen hän on, mihin hän pystyy ja samalla lapsi luo kuvaa itsestään. (Vilén ym. 2006, 148.)

Viimeisellä eli sosiaalisella kehityksellä tarkoitetaan lapsen vuorovaikutustaitojen ja yhteistoimintataitojen kehittymistä. Sosiaalinen kehitys sisältää rooleja ja arvoja, joita lapsi omaksuu sosiaalisissa kontakteissa toisten ihmisten kanssa. Sosiaalinen kehitys kulkee käsi kädessä persoonallisuuden kehityksen kanssa, sillä (Vilén ym. 2006, 156.) lapsen sosiaalisuuteen ja persoonallisuuden kehitykseen vaikuttavat lapsen oma temperamentti sekä luonteenpiirteet. Nämä vaikuttavat myös lapsen käyttäytymistapaan. (Laine 2014, 108.)

3 VARHAISKASVATUS PÄIVÄHOIDOSSA

Varhaiskasvatus on prosessi, jossa lapsesta tulee aktiivinen toimija. Prosessissa vaikuttavina tekijöinä ovat lapsen omaehtoinen toimiminen, vertaisryhmäkontaktit ja kasvattajan tavoitteellinen ohjaus. (Kuokkanen 2014, 25.) Varhaiskasvatuksessa korostuu vuorovaikutus ja yhteistoiminta, jonka keskeisenä asiana on lapsen omaehtoinen leikki. Lähtökohtana varhaiskasvatukselle on kuitenkin lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 9.) Näitä pyritään tukemaan hoidon, kasvatuksen ja opetuksen avulla (Kuokkanen 2014, 25).

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista persoonallisuuden kehitystä (Laine 2014, 84). Lapsen tulee saada kokea arvostusta, hyväksyntää ja hänen täytyy saada tulla kuulluksi sekä nähdyksi (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 13). Lisäksi varhaiskasvatuksen tavoitteena on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen, sillä lapsen hyvinvointi vaikuttaa lapsen oppimiseen, kasvuun sekä kehitykseen. Lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi tulee vaalia lapsen terveyttä ja toimintakykyä sekä huolehtia lapsen perustarpeista. Lapsen tulee saada olla myös kiirettömässä ja turvallisessa ympäristössä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 13.) Kasvuympäristön tulisi vastata lapsen kehityksen tasoa ja lapsen tulisi saada kehitystä tukevaa toimintaa. Ryhmäkoon tulisi olla kohtuullinen ja varhaiskasvattajien sekä lapsiryhmän tulisi pysyä samana mahdollisimman pitkään. (Laine 2014, 84.)

Lapselle tulee tarjota turvalliset ihmissuhteet (Laine 2014, 84) ja tilaisuus harjoitella sosiaalisia taitoja. Kasvattajan tulee kohdella lapsiryhmän lapsia tasapuolisesti, samalla lapsen yksilöllisiä tarpeita sekä persoonallisuutta huomioiden ja tukien. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 13.) Varhaiskasvatusta ohjaa lapsilähtöisyys. Lapsilähtöisessä kasvatuksessa tarkastellaan kasvatusta lapsen kautta. Aikuisen tehtävänä lapsilähtöisessä kasvatuksessa on luoda lapselle aktiivinen kasvuympäristö ja tukea oppimista. Lapsilähtöisessä kasvatuksessa lapsi kohdataan yksilönä ja hänen luonnollista kehitystä sekä luovuutta kunnioitetaan. (Kuokkanen 2014, 25.)

Varhaiskasvatukseen liittyy oleellisesti lapsen oppiminen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 16). Oppimisella tarkoitetaan sisäistä tapahtumaa ja se on välttämätöntä. Oppiessa lapsi kerää tietoa ja kokemuksia niin, että hänen tietoisuudessaan tai toiminnassaan tapahtuu muutos. Lapset oppivat koko ajan muun muassa taitoja, arvoja, asenteita, normeja ja tapoja. (Hirsjärvi & Huttunen 2001, 43.) Lapsi on syntymästä asti utelias ja lapsi haluaa oppia uusia asioita. Lapsi käyttää asioiden oppimiseen hänen kaikkia aistejaan ja oppii parhaiten ollessaan innostunut sekä kiinnostunut asioista. Kasvattajan tulee antaa lapsen tehdä aloitteita, valita toimintoja, tutkia, ilmaista ajatuksiaan ja tehdä johtopäätöksiä. Lapsen toimiessa mielekkäällä tavalla, hän voi kokea oppimisen sekä onnistumisen iloa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 16.)

Oppimistilanteissa aikuinen toimii lapsen lähikehityksen vyöhykkeellä, jolloin aikuinen tarvittaessa tukee lasta. Aikuinen antaa vähitellen lapselle mahdollisuuden kokeilla itse ja antaa lapselle toiminnan suorittamisessa vastuuta. (Hujala, Purtila, Parrila & Nivala 2007, 57-58.) Jos aikuinen toimii lapsen puolesta, lapsen omatoimisuus ei pääse kehittymään. Tavoitteena kuitenkin on, että lapsi oppisi suoriutumaan asiasta omatoimisesti, vaikka aikuinen ei olisi paikalla ohjaamassa. (Virolainen 2014a, 161-162.) Jotta aikuinen voi toimia lapsen lähikehityksen vyöhykkeellä, tulee hänen tietää lapsen oma kehitystaso. Aikuisen tulee tietää, missä asioissa lapsi tarvitsee tukea ja mitä lapsi jo osaa. Näiden tietojen pohjalta aikuinen voi ohjata lapsen oppimista eteenpäin. (Hujala ym. 2007, 58.)

Lapsen oppimista tukevat lapsen ominaiset tavat toimia. Nämä ominaiset tavat ovat leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteen ilmaiseminen ja ne vahvistavat lapsen hyvinvointia sekä käsitystä itsestään. Lisäksi tavat lisäävät lapsen toimintamahdollisuuksia. Lapsen toimiessa ominaisten tapojen mukaisesti, hän saa myös ilmentää ajatteluaan ja tunteitaan. Lapsen ominaiset tavat tulee ottaa toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa huomioon. Samalla ne ohjaavat kasvattajien tapaa toimia yhdessä lasten kanssa. Ominaiten tapojen ansiosta varhaiskasvatuksessa toteutuvat lapsen kielellinen merkitys, sisällölliset orientaatiot sekä lapsen oppiminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 18.)

Varhaiskasvatusta määrittelevät valtion asettamat lait ja asetukset, joiden pohjalta kunnat järjestävät ja ohjaavat varhaiskasvatuspalveluita (Mikkola & Nivalainen 2009, 12). Varhaiskasvatuspalveluihin kuuluu lasten päivähoido, jolla tarkoitetaan lasten hoidon järjestämistä päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai muunlaisena päivähoitomuotona (L19.1.1973/36). Kuntien päivähoidoon vaikuttaa lakien ja asetusten lisäksi Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joka on valtakunnallinen ohjauksen väline. Se edellyttää kuntia laatimaan oman varhaiskasvatussuunnitelman ja se edellyttää kuntia myös toteuttamaan, arvioimaan sekä kehittämään omaa suunnitelmaansa. (Kuokkanen 2014, 31-32.) Pohjana kuntien varhaiskasvatussuunnitelmissa toimivat myös kuntien lapsi- ja perhesuunnitelmat sekä kuntien varhaiskasvatuksen linjaukset (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 43).

Päivähoidon yksiköt tekevät myös oman varhaiskasvatussuunnitelman kunnan varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta. Yksikön varhaiskasvatussuunnitelma täydentää kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa ja siinä kuvataan tarkasti yksikön toimintaympäristöä ja yksikön erityispiirteitä sekä painotuksia. Yksikön varhaiskasvatussuunnitelmaan tulee kirjata myös tavoitteet. Sitä voi päivittää ja tarkentaa hiljalleen, sillä toimintaa arvioidaan tasaisin väliajoin. Yksikön varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on luoda hyvä sekä toimiva kasvuympäristö lapselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 43-44.)

Päivähoidossa jokaiselle lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä lapsen vanhempien kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmassa huomioidaan lapsen kokemukset, sen hetkiset tarpeet ja mielenkiinnon kohteet. Lisäksi suunnitelmassa tulee huomioida lapsen vahvuudet, yksilöllisen tuen ja ohjauksen tarpeet. Varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa tulisi keskittyä myös lapsen kehitystä vahvistaviin asioihin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 30-31.) Lisäksi varhaiskasvatussuunnitelmaan tulisi kirjata lapsen tavoitteet konkreettisesti ja suunnitelmassa pitäisi tulla ilmi, miten toimitaan, jotta tavoitteet toteutuisivat (Vilén, ym. 2006, 201). Lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan, jotta vanhempien kanssa yhteisesti sovitut asiat siirtyvät myös arjen toimintaan. Samalla taataan lapsen hyvinvointia tukeva varhaiskasvatus. (Kuokkanen 2014, 36.)

4 PIENRYHMÄTOIMINTA PÄIVÄHOIDOSSA

Varhaiskasvatus on muuttunut ajan myötä suurryhmien liikuttelusta pienryhmätoiminnaksi (Virolainen 2014b, 291). Pienryhmällä tarkoitetaan lapsiryhmän jakamista pienempiin ryhmiin päivän aikana ja sen tavoitteena on perusturvallisuuden, tunne-elämän sekä vuorovaikutustaitojen tukeminen. Pienryhmät voivat olla joko pysyviä tai vaihtuvia ja ryhmät voidaan muodostaa monella eri tavalla. Esimerkiksi pienryhmät voivat olla kehitystaitojen, kiinnostusten, lasten iän tai kaverisuhteiden mukaisia. (Meirän vasu 2012, 8.) Pienryhmätoiminnan taustalla on ajatus lapsilähtöisestä toiminnasta, jossa lapsen kasvua ja kehitystä tuetaan yksilöllisesti. Kasvattajan tehtävänä on tukea lapsen omatoimisuutta niin, että lapsi selviytyisi arjen tilanteista omatoimisesti. (Virolainen 2014b, 291-292.)

Varhaiskasvatuksessa korostetaan lapsen aktiivisuutta sekä tutkivaa oppimistapaa, jonka perustana on kasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutus. Pienryhmätoiminnan avulla lapsi saa enemmän aikuisen vuorovaikutusta ja kasvattajalla on parempi mahdollisuus tukea lapsen yksilöllistä kasvua sekä kehitystä. (Virolainen 2014b, 292.) Pienryhmätoiminnassa lapsi tulee myös näkyväksi omana itsenään (Meirän vasu 2012, 8). Pääpaino pienryhmätoiminnassa onkin ajan myötä siirtynyt toiminnan toteuttamisesta lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen (Virolainen 2014b, 292).

4.1 Pienryhmä vai suurryhmä?

Ennen päivähoidossa painotettiin suurryhmässä toimimista (Opas 2013, 158). Isot ryhmät uhkaavat lapsen minuutta, kun lapsi ei saa tarvitsemaansa huomiota. Suurryhmässä lapsen kanssa keskusteleminen on hankalaa ja näin hän ei saa tarvitsemaansa aikaa aikuiselta, sillä aikuisen aika menee suurryhmän ohjaamiseen. Tämä tuo ryhmään lisää levottomuutta. (Mikkola & Nivalainen 2009, 32-33.) Koska suurryhmässä lapsen ja aikuisen sosiaalinen vuorovaikutus jää hyvin vähäiseksi, lapsi ei välttämättä saa kehitettyä omia sosiaalisia taitojaan, joita hän tarvitsee tulevaisuudessa (Opas 2013, 158). Lapsen huomion tarve ei kuitenkaan katoa suurryhmässä, vaan hän tarvitsee huomiota ja tukea psyykkeen kehittymiseen (Mikkola & Nivalainen 2009, 33).

Isoissa ryhmissä lapsi joutuu selviytymään itsenäisesti ristiriidoista sekä odottamisesta. Lapsi hakeutuu automaattisesti toisten lasten seuraan, mutta hänellä ei ole vielä riittäviä taitoja toisten kanssa toimimiseen. Lasten kesken tulee helposti risti-riitatilanteita, joita pieni lapsi ei vielä osaa kunnolla käsitellä. Lisäksi isoissa ryhmissä lapsi joutuu odottamaan puheenvuoroaan ja kilpailemaan aikuisen huomios-
ta. Suuryhmä herättää lapsissa usein myös pelkoa, kiukkua ja ahdistusta. (Mikkola & Nivalainen 2009, 19, 32.)

Varhaiskasvattajien sekä lasten kokemukset puoltavat pienryhmätoiminnan puolesta. Pienryhmätoiminta koetaan toimivaksi ja tarpeelliseksi päiväkodissa, sillä pienemmässä ryhmässä lapsen on helpompaa hallita toimintaansa ja olla oma itsensä. Pienessä ryhmässä lapsi oppii myös paremmin suhteuttamaan taitojaan eri tilanteisiin. Lisäksi pienryhmässä lapsi oppii tunnistamaan tekojensa seuraukset ja vaikutukset. Pienryhmässä lapsi tulee paremmin näkyviin yksilönä ja hän voi toimia lähikehityksen vyöhykkeellä. Lisäksi pienryhmässä lasta on helpompi havainnoida. Pienemmässä ryhmässä lapsi voi myös paremmin ja aikuistenkin hyvinvointi lisääntyä. (Mikkola & Nivalainen 2009, 31-34.)

Pienryhmätoiminta mahdollistaa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen kannalta tärkeän vuorovaikutuksen sekä myönteisen ilmapiirin. Pienryhmätoiminnan vähäinen lapsimäärä tukee lapsen kehitystä, sillä pienryhmätoiminnassa tilanne ei ole lapsen kannalta niin stressaava kuin suuryhmässä. Pienryhmässä kasvattajalla on enemmän aikaa kuunnella lasta ja hänellä on mahdollisuus vastata lapsen tarpeisiin. (Opas 2013, 159.) Näin lapsella on mahdollisuus saada aikuisen kannattelevaa vuorovaikutusta aina silloin, kun lapsi sitä tarvitsee (Mikkola & Nivalainen 2009, 33). Pienryhmätoiminnassa voidaan antaa myös paremmin yksilöohjausta kuin suuryhmässä (Opas 2013, 159).

Vaikka pienryhmätoiminnassa on paljon positiivisia vaikutuksia, on tärkeää järjestää myös sellaisia tilanteita, joissa koko lapsiryhmä on koolla. Tällaiset tilanteet luovat ryhmähenkeä ja vahvistavat sitä. Samalla lapset tietävät, ketä heidän ryhmässään on. Lisäksi lapsi oppii tilanteissa kuuntelemaan muita ja oppii odottamaan omaa vuoroaan. Koko ryhmän tilanteita voidaan järjestää esimerkiksi päivit-

täisellä aamupiirillä, jonka sisältö pysyy samanlaisena joka päivä. (Vilén ym. 2006, 463.)

4.2 Pienryhmätoiminnan järjestäminen ja tilojen käyttö

Pienryhmätoiminnan järjestäminen alkaa elo-syyskuussa, jolloin lapset jaetaan kiinteisiin pienryhmiin. Kiinteissä pienryhmissä lapset pääsevät ryhmäytymään paremmin, lapsi tutustuu ja oppii luottamaan muihin pienryhmän lapsiin. Tämä edistää pienryhmän toimintaa. Pienryhmää jaettaessa on otettava huomioon erityistä tukea tarvitsevat lapset, tällöin ryhmästä ei pidä tehdä liian isoa. Myös henkilökohtaisen avustajan käyttäminen pienryhmätoiminnassa on suotavaa. Pienryhmän jaon jälkeen lapset saavat päättää ryhmälleen nimen, joka tukee lapsen identiteettiä. Näin lapsi tuntee kuuluvansa osaksi ryhmää. (Mikkola & Nivalainen 2009, 34.)

Pienryhmätoimintaa suunniteltaessa on muistettava, että kasvatus on tavoitteellista ja toiminnan tarkoitus lähtee aina lapsesta sekä lapsen tarpeista. Lapsen kehitystarpeet pohjautuvat aina keskusteluihin vanhempien kanssa sekä varhaiskasvattajien tekemiin havaintoihin. Näiden avulla suunnitellaan lasten kanssa tehtävää toimintaa. (Virolainen 2014a, 136.) Kasvattajien tulee toiminnan suunnittelussa muistaa myös, että toiminnassa huomioidaan varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatiot ja toiminta toteutetaan lasten ominaisten toimintatapojen kautta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 15). Pienryhmätoimintaa suunnitellaan yhdessä koko tiimin kanssa. Näin jokainen tiimin jäsen tietää, mitä pienryhmissä tehdään. Vaikka pienryhmätoimintaa järjestää kaikki tiimin jäsenet, on lastentarhaopettajalla suunnittelussa pedagoginen kokonaisvastuu. Pienryhmätoiminnan järjestäminen on varhaiskasvattajien kannalta kehittävää, sillä osaaminen ja ammattitaito vahvistuvat sekä monipuolistuvat. (Mikkola & Nivalainen 2009, 36.)

Havainnointi luo perustan kaikelle lasten kanssa tehtävälle toiminnalle. Se on myös suunnittelun ja toteutuksen perusta. Havainnoinnin avulla varhaiskasvattajat saavat suunniteltua lapsilähtöistä toimintaa, sillä havainnoinnilla saadaan tietoa lapsen vahvuuksista, tarpeista ja taidoista. Näin taataan lapselle hyvä, sopiva ja tarpeellinen varhaiskasvatus. Ilman havainnointia tehdyt toimintasuunnitelmat to-

teutuvat yleensä aikuislähtöisesti, jolloin lapsen tarpeet eivät tule tuetuksi. (Koi-vunen & Lehtinen 2015, 12, 97.)

Lapset jaksavat keskittyä parhaiten ohjattuun toimintaan aamupäivällä, jolloin lasten vireystila oppimisen ja toiminnan kannalta on korkeimmillaan (Mikkola & Nivalainen 2009, 35). Toimintaympäristön merkitys pienryhmätoiminnassa on suuri. Toimintaa voidaan järjestää sekä sisällä että ulkona. Lähiympäristö käsittää päiväkodin pihan lisäksi kaikki päiväkodin lähellä olevat rakennukset sekä luonnonmukaiset ympäristöt. Lähiympäristön käyttö leikkimiseen, tutkimiseen ja retkeilyyn rikastuttavat lapsen kokemusmaailmaa. (Virolainen 2014a, 146.) Toimintaympäristön tulee kuitenkin olla sellainen, mikä innostaa lasta oppimaan, herättää lapsessa uteliaisuutta ja mielenkiintoa sekä kokeilunhalua. Lisäksi toimintaympäristön tulee kannustaa lasta toimimaan ja ilmaisemaan itseään, sekä leikkimään, tutkimaan ja liikkumaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 15.)

Pienryhmätoimintaa voi käyttää hyödyksi myös muissa tilanteissa. Esimerkiksi ulkoilemaan mennessä pukeutumaan voi siirtyä yksi pienryhmä kerrallaan, mikä vähentää merkittävästi ruuhkaa. Tällöin lapsi saa helpommin aikuisen huomiota ja pukeutumistilanteesta tulee rauhallisempi. Pienryhmätoimintaa voi käyttää hyväksi esimerkiksi myös ruokailutilanteessa. Lapset voivat ruokailla pienemmissä ryhmissä. Tällöin jokainen varhaiskasvattaja istuu lasten parissa pöytäkunnittain. Ruokailun aikana aikuisen tehtävä on opettaa lapsille pöytätapoja ja ohjata keskustelua sekä osallistua itse siihen. (Mikkola & Nivalainen 2009, 40-41, 45.)

5 SOSIAALISEN TILANTEIDEN JA OMINAISTEN TOIMINTATAPOJEN VAIKUTUS LAPSEEN

Pienryhmätoiminta lähtee aina lapsesta ja hänen tarpeistaan (Virolainen 2014a, 136). Vaikka toiminta on lapsilähtöistä, kasvattajien tulee järjestää sellaista toimintaa missä lapsen ominaiset tavat toimia tulevat esiin (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 15). Siksi tarkastelenkin pienryhmätoiminnan vaikutusta näiden lapselle ominaisten tapojen kautta. Ensimmäisenä otan kuitenkin käsitteellyn sosiaaliset tilanteet ja niiden vaikutukset, sillä lapsi toimii pienryhmässä aina sosiaalisessa kontaktissa toisten ihmisten kanssa. Lisäksi näen sosiaaliset tilanteet merkityksellisiksi, sillä Seinäjoen varhaiskasvatussuunnitelma painottaa vuorovaikutuksen merkityksellisyyttä varhaiskasvatuksessa.

5.1 Sosiaalisten tilanteiden vaikutus pienryhmätoiminnassa

Päiväkodissa lapsi toimii yksilönä, mutta hän kuuluu samalla yhteisöön. Yhteisössä eli ryhmässä olemisessa lapsi tarvitsee erilaisia taitoja, kuten toisten huomiointia sekä taitoja säädellä omaa halua ja tarpeita. Näitä taitoja lapsi oppii ollessaan vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Ryhmässä ollessaan lapsi oppii myös yhteisön toimintatapoja eli sääntöjä ja rajoja. Näiden avulla lapsi oppii säätelemään tarpeitaan ja oppii toimimaan toisia huomioiden. (Mikkola & Nivalainen 2009, 19.) Sosiaalinen oppimisympäristön avulla lapsi saa mahdollisuuden oppia toisilta, rakentaa käsitystä omasta itsestään ja oppia arvoja sekä käyttäytymismalleja (Virolainen 2014a, 148). Jokaiselle lapselle on oleellista kuulua johonkin ryhmään, sillä ryhmään kuuluminen antaa lapselle itseluottamusta ja luo turvallisuutta (Jarasto & Sinervo 1997, 159).

Vertaisryhmässä lapsi oppii paremmin kuin aikuisjohtoisen oppimisen avulla. Vertaisryhmässä lapsi huomaa tekemänsä virheet helpommin kuin yksin toimiesaan. Lapset oppivat myös sietämään kritiikkiä paremmin ja ryhmässä lapsi voi ilmaista mielipiteitään sekä ideoitaan. Toimiessaan yhdessä lasten ongelmanratkaisutaidot kehittyvät. (Hakkarainen 2002, 167-168.) Vertaisryhmässä lapset voivat testata omia kykyjään, luoda ystävyys-suhteita, leikkiä ja neuvotella. Vertaisryhmät ovat myös emotionaalisesti tärkeitä lapselle, sillä lasten keskinäinen yh-

teistyö on lapsista hauskaa. (Marjanen, Ahonen & Majoinen 2013, 61.) Lisäksi hyvät ystävyysuhteet vahvistavat lapsen persoonallisuuden kehitystä, sillä lapsi kokee ystävyysuhteiden ansiosta hyväksytyksi tulemisen, yhteenkuuluvuuden ja toveruuden tunteita (Laine 2014, 103, 118).

Sosiaalisissa tilanteissa lapsi oppii sosiaalisia taitoja aina ryhmän toiminnasta riskitilanteiden käsittelyyn. Ryhmätoiminnassa lapsi voi kehittää sosiaalisia taitojaan, kuten ryhmän jäsenenä olemista, kuuntelemista, vuorottelua, asioiden jakamista, auttamista, tunteiden sanallista ilmaisua, ystävällisyyttä toisia kohtaan, itesäätelyä ja aggressioiden kontrolloimista. Sosiaaliset taidot kehittyvät vain sosiaalisissa tilanteissa, yritysten ja erehdysten kautta. Toimiessaan muiden lasten kanssa lapsi saa toisilta myös virikkeitä ja ajanvietettä. (Laine 2014, 101-103, 111.) Lapset harjoittelevat yhdessä toimimista ja oman paikan ottamista. Tilanteissa lapsi vertailee itseään muihin, minkä ansiosta lapsi oppii itsestään ja näin rakentaa omaa minäkuvaansa. (Salmivalli 2005, 32-33.) Ryhmässä lapsi saa tilaisuuden löytää itsestään myös uusia asioita, tunteita ja kykyjä (Jarasto & Sinervo 1997, 163).

Aikuisella on tärkeä rooli päivähoidon arjessa, sillä hän toimii mallina lapselle ja tukee lasta tarvittaessa. Lisäksi aikuisen tehtävänä on tarjota lapselle turvallista, hyväksyvää ja läheistä vuorovaikutusta. Näin lapsi voi kokeilla turvallisesti rajojaan. Lapsen aikuiselta saama huomio tuottaa lapselle mielihyvää ja hän saa kokemuksen siitä, että on tärkeä. Jos vuorovaikutusta ei ole tai sitä on vähän, lapsi saattaa tuntea pelkoa ja turhautumista. (Mikkola & Nivalainen 2009, 19-20.)

Lapsi ilmaisee tunteitaan helposti emotionaalisten reaktioiden kautta. Lapsen kiukuttelu, huutaminen ja murjottaminen ovat normaalia lapsen käyttäytymistä, sillä toiset lapset reagoivat emotionaalisesti herkemmin kuin toiset. Lapsen kanssa tulee keskustella tunteista ja kannustaa myös lasta puhumaan omista tuntemuksistaan. Näin lapsi oppii pohtimaan omia tunteita ja niiden ilmaisemista. Erityisen tärkeää on keskustella negatiivisista tunteista, jolloin lapsen ymmärrys omia tunteitaan kohtaan lisääntyy. Samalla lapsi alkaa ymmärtää myös toisten tunteita ja hänen empatiataitonsa kehittyvät. (Laine 2014, 109-110.)

Aikuisen tehtävänä on tukea lapsen itsetunnon kehitystä. Aikuinen toimii lapselle niin sanotusti peilinä, eli lapsi tulkitsee aikuisen ilmeistä ja eleistä, mitä mieltä aikuinen on hänen toiminnoistaan. Lapsi tarvitsee myös aikuisen asettamia rajoja, jotka auttavat lasta tuntemaan turvallisuuden tunnetta. Rajojen ansiosta lapsi oppii myös itsekontrollia ja tunteiden hallintaa. Nämä tekijät vaikuttavat olennaisesti lapsen kehittyvään itsetuntoon. Aikuinen voi vaikuttaa lapsen itsetuntoon myös ottamalla lapsen mielipiteet huomioon keskusteluissa. Vaikeuksien kohdalla aikuisen tulisi keskustella yhdessä lapsen kanssa ja löytää lapsen kanssa ratkaisu vaikeaan asiaan. Kun lasta kuunnellaan, hän oppii luottamaan itseensä ja kasvaa omatoimiseksi. Lisäksi lapselle tulee tunne, että häntä kuunnellaan aidosti ja hänet otetaan todesta. (Jarasto & Sinervo 1997, 78-80.)

5.2 Leikki osana päivähoitoa

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa leikkiä pidetään lapselle ominaisena tapana toimia ja ajatella. Sitä pidetään myös keskeisenä asiana lapsen oppimisen ja kehityksen kannalta. Leikki kehittää lapsen sosiaalisia taitoja ja toisten lasten kanssa leikkiessään lapsi oppii toisten huomioimista, vuorovaikutustaitoja sekä lapsi kehittyy kielellisellä ja fyysisellä alueella. (Virolainen 2014a, 175-176.) Leikissä lapsi oppii jakamaan leluja ja oppii vuorottelemaan. Yhteisleikissä lapsi joutuu myös ottamaan toiset huomioon. Lisäksi leikki kehittää lapsen kognitiivisia sekä motorisia taitoja. Nämä kaikki kehittävät lapsen itsetuntoa, joka taas vaikuttaa positiivisesti lapsen emotionaaliseen kehitykseen. (Muurinen & Surakka 2001, 105.) Leikki myös aktivoi lasta kokonaisvaltaisesti. Se aktivoi muun muassa kehon, aistit, ajattelut, tunteen, mielikuvat ja muistot. (Vilén ym. 2006, 474.) Lisäksi lapsen kaikki perustarpeet voivat toteutua leikin avulla, sillä leikin avulla lapsi on yhteydessä muihin lapsiin, hän saa mielekästä toimintaa, voi toteuttaa itseään ja tuntee hyväksytyksi tulemisen tunnetta (Jarasto & Sinervo 1997, 206). Leikki myös vahvistaa lapsen itsetuntoa ja luo lapselle onnistumisen kokemuksia (Vilén ym. 2006, 475).

Leikin merkitys oppimiseen liittyy lapsen motivaatioon, mielikuvitukseen ja tunteiden käyttöön. Mielikuvituksen käyttö tuo lapselle vapautta, joten lapsi voi leikissä tehdä valintoja. Leikki mahdollistaa myös lapselle oivaltamista ja tutkimista

itseään sekä ympäristöään kohtaan. Leikki ei itsessään tuota konkreettista tietoa, mutta leikin avulla lapsi oppii muun muassa joustavuutta eli lapsi oppii muuttamaan toimintatapaansa eri tilanteisiin sopivaksi. (Vilén ym. 2006, 474, 477.) Lapset käsittelevät leikeissään kokemuksiaan, kuulemiaan asioita ja näkemiään asioita. Leikissä lapset myös jäljittelevät asioita. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 18-19.) Leikin avulla lapsi kehittää sellaisia taitoja, joita hän ei vielä kokonaan hallitse (Viitala 2007, 169). Lapsen leikkiä voidaan käyttää hyväksi myös lapsen opettamisessa, esimerkiksi leikin avulla voidaan opettaa arkipäivän puuhia ja hyviä tapoja. Leikin käyttö oppimisessa luo lapselle iloa ja se on elämänläheistä. Se myös luo lapselle myönteistä asennetta kaikkea oppimista, tiedonhankintaa ja tutkimista kohtaan. (Jarasto & Sinervo 1997, 209.)

Lapsi käyttää leikkiessään toisten kanssa leikkiviestejä ja leikkisignaaleja, eli ilmeitä ja eleitä, joista voi päätellä leikin etenevän. Yhteisleikki vaatii lapselta yhteisymmärrystä ja leikkijät neuvottelevat sekä ratkaisevat ristiriitoja, sillä heidän tulee olla samaa mieltä leikin etenemisestä. Aikuinen voi tarvittaessa puuttua ristiriitatilanteisiin, jos lapset eivät saa tilannetta itse ratkaistua. Tärkeää olisi muistaa, että aikuinen ei selvitä lasten ristiriitoja vaan antaa tukea tilanteen ratkaisemiseksi. Aikuisen tulee kuunnella kaikkien tilanteessa olevien näkökulmat ja ratkaisuvaihtoehdot. Kasvattajan tehtävänä on ohjata keskustelua ja varmistaa ratkaisun tyydyttävän kaikkia osapuolia. Hän voi rajata ratkaisuvaihtoehtoja pois ja auttaa lapsia selvittämään riidan itse. Tyyli antaa lapsille välineitä tulevaisuuden ristiriitojen ratkaisuun. (Virolainen 2014a, 182, 192.)

Leikki vaatii tarvittaessa aikuisen tukea, joka voi olla epäsuoraa tai suoraa. Epäsuora tukeminen tarkoittaa sitä, että aikuinen järjestää aikaa, tilaa ja materiaaleja lapsen leikille. Suoraa leikin ohjausta on se, että aikuinen jakaa lapset sopiviin leikkiryhmiin ja tukee leikkiä kielellisesti, esimerkiksi antamalla neuvoja ja ohjaillemalla. Lapsiryhmän jakaminen pienryhmiin rauhoittaa usein leikkihetkeä. Aikuisen tehtävänä on myös tukea lasta käyttämään mielikuvitusta ja leikkimään spontaanisti. Lasta tuetaan leikkiympäristön rakentamisessa ja leikkivälineiden käytössä. Lapsen etenevä leikki vaatii myös aikuista, joka on aidosti kiinnostunut lapsen leikistä. (Vilén ym. 2006, 477-478.)

Lapsi käsittelee leikin kautta omaa toimintaa ja tunteitaan. Lapsi voi käsitellä leikin avulla myös kipeitä tunteita, esimerkiksi leikissä lapsi voi etäännyttää pelon tunnetta lelujen avulla. Lapsen on helpompi käsitellä vaikeita asioita niin, että vaikean tunteen kantaja on lelu. Leikki voi olla myös lapsen ainoa keino purkaa tunnetta esimerkiksi, jos lapsi ei osaa pukea tunnetta sanoiksi. Aikuisen tehtävänä on antaa lapselle tilaa näyttää tunteensa leikin avulla. (Vilén ym. 2006, 475.)

5.3 Liikkumisen vaikutukset

Lapsi tarvitsee liikuntaa päivittäin, sillä liikunta on välttämätöntä lapsen kasvulle, kehitykselle ja terveydelle (Väisänen 2007, 43). Päivähoidossa lasten liikuntakasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen motorisia taitoja, fyysistä kehitystä ja tukea lapsen oppimista (Karvonen 2000, 13). Liikkuessa lapsi kokee iloa, voi ilmaista tunteitaan ja oppia uusia asioita (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 20). Se onkin lapselle oppimisen väline (Vilén ym. 2006, 509).

Liikunnan avulla lapsi kehittää havaintomotoriikkaa ja suhdettaan itseensä sekä muihin lapsiin (Vilén ym. 2006, 509). Hän saa liikunnan avulla kuvan omasta itsestään, sillä liikkuessaan lapsi oppii tunnistamaan mitä hän osaa ja mitä ei. Liikunnan avulla saadut onnistumisen kokemukset lisäävät lapsen itseluottamusta, mikä lisää intoa ja energiaa toimintaa kohtaan. (Iivonen 1999, 66.) Liikunnan avulla lapsi oppii myös toimimaan ryhmän jäsenenä (Vilén ym. 2006, 510) sekä lapsi harjoittaa sosiaalisia taitojaan, esimerkiksi leikkiessään liikuntaleikkejä. Liikuntaleikeissä lapsi oppii ottamaan toiset huomioon, toimimaan eri rooleissa, oppii selvittämään ristiriitatilanteita ja toimimaan yhteisten sääntöjen mukaisesti. (Iivonen 1999, 67.)

Leikki-ikäisen lapsen liikkumisessa painotetaan motoristen taitojen harjaannuttamista. Näitä ovat muun muassa juokseminen, hyppääminen, heittäminen, kiinniottaminen, kiipeäminen ja roikkuminen. Liikkeiden harjoittelun ohessa lapsi oppii käyttämään voimaa tarpeen mukaan ja lapsi oppii soveltamaan liikkeitään erilaisissa maastoissa. Liikkuessaan lapsi oppii myös yhdistelemään liikkeitä, esimerkiksi lapsi oppii hyppäämään juostessaan. (Vilén ym. 2006, 509.) Lapsen liikunnallisia perustaitoja voidaan harjoittaa eri toimintojen avulla. Esimerkiksi sisällä

voidaan voimistella eri välineitä sekä musiikkia apuna käyttäen. Pihalla taas voidaan leikkiä erilaisia liikuntaleikkejä, käyttää telineitä ja vuodenaikoja hyväksi, esimerkiksi talvella voidaan hiihtää. (Pönkkö & Sääkslahti 2011, 140.)

Liikuntaan voidaan yhdistää myös tanssi ja musiikki. Tanssin pyörteissä lapsi leikkii kehollaan, mikä tuo lapselle mielihyvän tunteita. Sen avulla lapsi voi myös ilmaista itseään ja omia tunteitaan. Tanssiminen rentouttaa lasta, tällöin lapsi voi kuunnella omaa kehoaan. Rentoutumisen kannalta on oleellista, että lapsi saa tehdä sellaista liikettä, mikä tuntuu hänestä hyvältä. Rento ja itsestä lähtevä liike vähentää lihasjännitystä ja lisää kehon liikkuvuutta sekä hallittavuutta. (Vilén ym. 2006, 511, 516.) Musiikin mukaan liikkuminen on lapsesta kiehtovaa. Hän käyttää musiikin mukana liikkumisessa mielikuvitusta samalla eläytyen tunteisiin sekä erilaisiin rooleihin. (Jarasto & Sinervo 1997, 62-63.)

Liikkuminen ja tanssi kehittävät lapsen oppimista, sillä hän oppii keskittymään paremmin toimintaan. Lapsi oppii liikkeen avulla myös käsitteitä ja tarkkaavaisuutta, varsinkin jos annetaan ohjeeksi tehdä jokin liike. (Vilén ym. 2006, 516.) Liikunnan avulla lapsi oppii myös vertailemaan ja luokittelemaan, esimerkiksi mikä pallo on isoin ja mitkä pallot ovat samanvärisiä (Pönkkö & Sääkslahti 2011, 145). Liikunnallisissa laululeikeissä lapsi harjoittaa lihaksistoaan esimerkiksi juoksemalla ympyrää, tällöin lapsi oppii myös muotoja (Jarasto & Sinervo 1997, 209).

Kasvattajan tulee kannustaa lasta liikkumaan, sillä liikunnalla on tärkeä merkitys kehitykselle ja motorisille taidoille (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 20). Aikuisen kannustus vahvistaa lapsen itsetuntoa ja lisää lapsen myönteistä käsitystä osaamisestaan (Autio & Kaski 2005, 97). Aikuisen tulee rohkaista lasta liikkumaan käyttäen muun muassa ilmeitä ja eleitä. Lisäksi hänen tulee luoda liikkumiseen kannustava ilmapiiri. Lapset huomaavat helposti aikuisen suhtautumisen, joten aikuistenkin pitäisi nauttia liikkumisesta. (Vilén ym. 2006, 509.) Ympäristön tulee olla sellainen, joka kannustaa lasta liikkumaan omatoimisesti, esimerkiksi liikuntavälineiden tulee olla lasten saatavilla. Hyvässä ympäristössä lapsi haluaa oppia uusia asioita ja kehittää taitojaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 20-21.)

5.4 Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen

Yksi lapsen ominainen tapa toimia on taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen. Taiteelliset kokemukset syntyvät lapsella kädentaidoista, musiikista, tanssista, kuvallisesta ja draamallisesta toiminnasta. Lisäksi ominaiseen tapaan kuuluu myös lasten kirjallisuus. Taiteen avulla lapsi oppii draamaa, muotoja, värejä, ääniä, tuoksua, tuntemuksia ja näiden eri yhdistelmiä sekä lapsi oppii käyttämään mielikuvitustaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 21.) Taiteen avulla lapsi saa myös onnistumisen kokemuksia, jotka kehittävät lapsen itsetuntoa ja itseilmaisua (Pentikäinen 2005, 32).

Lapsille taiteellinen toiminta on leikkiä. Se on kokeilevaa, tutkivaa, etsimistä ja löytämistä. Taiteet ovat lapselle löytöretki omaan minäänsä ja siinä lapsi kasvaa henkisesti. (Pentikäinen 2005, 28.) Lapsi käyttää toiminnoissaan kaikkia aisteja ja lapsi käyttää luovuuttaan toimintojen ratkaisemiseksi (Pääjoki 2011, 111). Aikuisen tulisikin antaa lapselle tilaa toteuttaa omaa suunnitelmaa, sillä lapsi oppii tällä tavoin, mitä on mahdollista toteuttaa ja mitä ei. Lapsen tulisi ensin saada yrittää omia ratkaisujaan, sillä hän ymmärtää nopeasti, mikä ratkaisu ei toimi ja näin lapsi voi muuttaa toimintamallia. Lapsen itsetunto ja luovuus kehittyvät lapsen saadessa toimia ja yrittää itsenäisesti. Lisäksi lapsen pitkäjänteisyys ja pettymyksen-sietokyky kehittyvät. (Vilén ym. 2006, 496.)

Taiteellisesta kokemisesta lapsi kokee intensiivisyyttä ja yleensä lapsi uppoutuu tekemisen pyörteeseen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 21). Lisäksi taiteellisen kokemisen avulla lapsi tutkii maailmaa, (Pentikäinen 2005, 28) sillä monipuolisten aistien käytön avulla lapsi saa paljon tietoa ympäröivästä maailmasta. Lapsi on luontaisesti utelias. Hän haluaa katsoa, koskea, kuunnella, maistaa ja haistaa erilaisia asioita. Näin lapsi oppii tuntemaan ympäristönsä ja saa iloa aistien avulla. (Pentikäinen 2005, 30-31.) Taiteellinen toiminta kehittää myös lasten motorisia taitoja (Peltonen 2004, 32). Lapsen tehdessä taidetta, eri lihasryhmän lihakset harjaantuvat. Hän saa tehdä taiteellisessa toiminnassa sekä isoja liikkeitä että pieniä hienomotorisia harjoituksia. (Pentikäinen 2005, 31-32.) Lapsi tarvitseekin motoriikan kehittämiseksi paljon saksilla leikkaamista, sahaamista, helmi-en pujottelua, muovailua ja ompelua (Muurinen & Surakka 2001, 55).

Taiteellinen toiminta vahvistaa sosiaalisuutta. Lapsen tuotoksista keskusteleminen kehittää lapsen kielellisiä valmiuksia ja myönteinen palaute vahvistaa itsetuntoa. (Pentikäinen 2005, 32.) Lapsi voi esimerkiksi piirtäessä selittää samalla piirroksestaan, jolloin aikuisen tulisi kuunnella, havainnoida ja olla kiinnostunut lapsen toiminnasta. Lapsi hakee aikuiselta myös arvostusta ja palautetta. Jos aikuinen ei ole sosiaalisessa kontaktissa lapseen taiteellisen toiminnan aikana, lapsen mielenkiinto taiteelliseen ilmaisuun voi loppua. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 49-50.) Lapset voivat toteuttaa taiteellista toimintaa myös pienryhmissä. Yhteistyössä lapset oppivat jakamaan kokemuksiaan, tekemään yhdessä, sopimaan asioista ja oppivat antamaan toisille tilaa. (Vilén ym. 2006, 501.)

Taiteellisen toiminnan avulla lapsi voi ilmaista omia tunteitaan (Pentikäinen 2005, 32) ja käsitellä kokemuksiaan (Vilén ym. 2006, 498). Joskus lapsi voi kuvan avulla ilmaista itseään paremmin kuin puhumalla. Esimerkiksi tunteita voidaan käsitellä paperilla turvallisesti. (Pentikäinen 2005, 32.) Taiteen avulla lapsi elää uudelleen tärkeiksi kokemiaan asioita ja oppii ymmärtämään asioita paremmin (Vilén ym. 2006, 498). Tunteiden ja kokemusten siirtäminen paperille vaatii lapsilta ajatteleminen kykyä (Pentikäinen 2005, 33).

Lapsen taiteellisessa toiminnassa ympäristön tärkeys korostuu. Toimintaympäristössä lapsella tulee olla mahdollisuus kokea taiteellisia elämyksiä, harjoittaa taidetta ja materiaalien tulisi olla helposti saatavilla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 22.) Tutustumalla erilaisiin materiaaleihin lapsi oppii materiaalien eri ominaisuuksia, lapsi oppii esimerkiksi ovatko materiaalit sileitä, karkeita, kylmiä, lämpöisiä tai vahvoja. Materiaalit lisäävät myös lapsen luovuutta, sillä hän toimii taiteellisessa ilmaisussa usein materiaaleja käyttäen. Materiaalien kautta lapsi yhdistää toimintaansa mielikuvitusta ja leikkiä, sillä lapsen leikki voi alkaa esimerkiksi oksan pätkästä, joka lapsesta näyttää eläimeltä. (Vilén ym. 2006, 495.)

Kasvattajan tulee kannustaa jokaista lasta ja antaa rakentavaa palautetta lapsille. Lapsi tarvitsee myös myönteistä palautetta. Kannustukseen kuuluu lapsen motiivointi. Ohjaajan tulee motivoida lasta jatkamaan työtä vaikka lapsi ajattelisi, että toiset osaavat häntä paremmin. (Autio & Kaski 2005, 55.) Aikuisen läsnäolo kasvattaa lapsen motivaatiota ja tekeminen on pitkäjänteisempää (Pentikäinen 2005,

28). On tärkeää muistaa, että taidekokemukset lähtevät kuitenkin kasvattajasta, sillä taiteesta nauttiva aikuinen luo ympäristöönsä innostavan ilmapiirin (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 22).

5.5 Lapsen tutkiminen

Viimeinen lapsen ominainen tapa toimia on tutkiminen. Lapsi on syntymästään lähtien utelias ja tyydyttää uteliaisuuttaan tutkimalla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 22.) Lapsi pyrkii aktiivisesti toimimaan ympäristössään ja hän haluaa saada tietoa asioista (Jarasto & Sinervo 1997, 22). Tutkimalla lapsi kokee osallisuutta ympäristöönsä sekä yhteisöönsä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 22) ja tutkimisen avulla lapsi kokee yrityksiä sekä erehdyksiä. Näiden kautta lapsi saa oppimisen iloa. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 97.) Lapsen tutkimisessä oleellista onkin kiinnostuksen herääminen oppimista kohtaan (Vilén, ym. 2006, 523).

Lapsen luonnollinen tapa oppia on tutkiva oppiminen ja ongelmanratkaisu (Vilén, ym. 2006, 523). Lapsen tutkivasta oppimisesta on kyse siitä, että lapsi kysyy, ihmettelee, keksii ja selittää mielenkiintonsa herättäneestä asiasta (Lipponen 2011, 32). Lapselta on hyvä kysyä, mitä ennakko-oletuksia lapsella on, ennen kuin asiaa lähdetään tutkimaan (Vilén ym. 2006, 523). Aikuisen tulee antaa lapselle tunne, että hänen kysymyksensä, ihmettelynsä, pohdintansa ja toimintansa ovat merkityksellisiä kasvattajan mielestä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 22). Jos aikuinen osoittaa, ettei lapsen kysymyksillä ole väliä, lapsi saattaa lakata kyselemästä aikuisilta. Samoin voi käydä, jos aikuinen ei kuuntele lasten selityksiä mielenkiintoisista asioista. Tutkivassa oppimisessa lapsen ihmetyksille etsitään tietoa eri tavoilla kuitenkin niin, että lapsi saa vastauksen tutkittavaan asiaan. Näin hän saa uutta tietoa ja ymmärrystä tutkittavasta asiasta. (Lipponen 2011, 31, 33.)

Lapsi tutkii mielellään ympäristöään ja aikuisen tulisi olla kiinnostunut lapsen omaehtoisesta tutkimisesta. Aikuisen tulisi olla myös mukana lapsen tutkimisessa, jotta lapsi oppisi ymmärtämään asioiden merkityksellisyyden. Lapsen kanssa voidaan esimerkiksi seurata vuodenaikojen vaikutusta ulkona oleviin puihin, jolloin lapsi oppii kiinnittämään huomiota muutoksiin. Tutkiessa lapsi havainnoi ympä-

ristöään ja häntä tulisikin kannustaa havainnoimaan ympäristöä kaikkia aisteja käyttäen. Havaintoja voidaan lapsen kanssa vertailla, esimerkiksi mitkä asiat olivat samanlaisia. Lisäksi havaintoja voidaan luokitella, esimerkiksi pehmeät asiat ja kovat asiat. Havaintoja kuvailemalla lapsi oppii huomioimaan ilmiön ominaisuuksia. (Vilén ym. 2006, 521, 523.)

Varhaiskasvattajan tehtävänä on kannustaa lasta tutkimaan sekä auttaa ja tukea lasta tarvittaessa (Virolainen 2014a, 142). Kasvattajien tulee mahdollistaa lapselle mielenkiintoisia ja monipuolisia kokemuksia, jotka innoittavat lasta tutkimaan sekä ihmettelemään. Kasvattaja kannustaa lasta käyttämään omaa ajattelua, mielikuvitusta ja ratkaisemaan ongelmia itsenäisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 23.) Lapselle tulee antaa tarpeeksi aikaa tutkimiselle ja ihmettelylle, jotta hän saa itse toimia oman mielenkiintoisen asian parissa (Virolainen 2014a, 142). Aikuisen on myös tärkeää osata tunnistaa lapsen tunnetiloja, jotta hän osaa tukea lasta oikeilla keinoilla. Esimerkiksi lapsen empiessä lasta tulee rohkaista ja kannustaa kokeilemaan asioita yhdessä aikuisen kanssa. Tärkeintä on lapsen tukeminen epävarmassa tilanteessa. Rohkea ja utelias lapsi taas uskaltaa todennäköisesti itse kokeilla uusia asioita. (Mikkola & Nivalainen 2009, 21.)

Kasvattajien tehtävänä on luoda lapsen tutkimista innoittava ympäristö, sillä innostava ympäristö vaikuttaa lapsen tutkimisen haluun. Innostava toimintaympäristö on monipuolinen ja tarjoaa lapsille erilaisia mielenkiintoisia välineitä sekä materiaaleja. Monipuolisen ympäristön ansiosta lapsi voi käyttää kaikkia aistejaan ja koko kehoaan tutkimiseen sekä kokeiluun. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 23.) Tutkimisen tuoma yritys, erehdys ja oivallus ylläpitävät sekä vahvistavat lapsen oppimisen iloa. Toimintaympäristön tulee vastata kehityksen tasoa ja tarjota haasteita, jotta lapsi kehittyisi monipuolisesti. Hyvä toimintaympäristö herättää myös lapsen mielenkiinnon tutkimista kohtaan ja haasteellinen ympäristö kehittää lapsen ongelmanratkaisukykyä. (Virolainen 2014a, 142, 146.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyön alussa esittelin tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat. Nyt alan tarkastella tutkimuksen toteuttamiseen liittyviä asioita ja lopuksi käyn läpi tutkimuksen tulokset sekä johtopäätökset. Opinnäytetyöprosessini alkoi aiheen valinnasta ja aiheen idea tuli eräältä Seinäjoen varhaiskasvatuksen aluejohtajalta. Keskustelin heinäkuussa 2015 aluejohtajan kanssa ja keskustelussa tuli ilmi opinnäytetyöni aloittaminen. Kysyin aluejohtajalta olisiko hänellä ideoita sellaiselle opinnäytetyölle, jolle olisi Seinäjoella käyttöä. Aluejohtaja antoi heti mahdolliseksi aiheeksi Seinäjoen varhaiskasvatuksen pienryhmätoiminnan. Aluejohtaja esitti, että voisin tutkia yleisesti pienryhmätoimintaa ja sen järjestämistä Seinäjoen päiväkodeissa. Aihe jäi muhimaan mieleeni ja päätin muokata aihetta vielä hieman. Lopulliseksi aiheeksi valikoitui lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen pienryhmätoiminnan avulla. Päätös opinnäytetyöaiheen muokkaamiseen johtui aiheen teoriasta. Koin vaikeaksi löytää teoreettista pohjaa pelkästä pienryhmätoiminnan järjestämisestä, mutta taas lapsen kehityksen tukemisesta teoriaa löytyi enemmän. Koin, että lapsen kehityksen tukeminen oli helpompi yhdistää pienryhmätoimintaan. Tällä aiheella saisin myös vastaukset aluejohtajan esittämiin ideoihin.

6.1 Opinnäytetyön tutkimuskysymykset sekä kohdejoukko

Aiheen päätöksen jälkeen aloin miettiä tutkimuskysymyksiä, joihin opinnäytetyöni tulokset tulisivat vastaamaan. Koska aiheeni liittyi lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen pienryhmätoiminnassa, päätätutkimuskysymys oli helppo laatia. Tutkimuksen alakysymykset muotoutuivat lopullisiksi vasta tutkimuksen lopussa ja halusin selvittää sitä, miten lapsen ominaiset tavat toimia vaikuttavat lapsen kasvuun ja kehitykseen. Lisäksi minua kiinnostaa kovasti, miten lapsen yksilöllisyys otetaan huomioon pienryhmätoiminnan avulla sekä miten pienryhmätoiminta vaikuttaa sosiaaliseen kommunikointiin ja miten sosiaalinen kommunikointi vaikuttaa lapseen. Saatuja tuloksia tarkastelen sosiaalisen kommunikoinnin ja lapsen ominaisten toimintatapojen näkökulmasta sekä peilaan tuloksia teoreettiseen pohjaan. Samalla tarkastelen, vastaako teoria saatuja tutkimustuloksia vai eroavatko tulok-

set ja teoria toisistaan. Päätutkimuskysymys pysyi samana alusta alkaen ja pääkysymyksenä onkin:

- Miten varhaiskasvattajien järjestämä pienryhmätoiminta vaikuttaa 3-5 -vuotiaan lapsen kasvuun ja kehitykseen?

Tutkimuksen alakysymykset muotoutuivat opinnäytetyön edetessä ja lopulliseksi alakysymyksiksi nousivat seuraavat kysymykset:

- Miten lapsen ominaiset tavat toimia vaikuttavat lapsen kasvuun sekä kehitykseen?
- Miten lapsen yksilöllisyys huomioidaan pienryhmätoiminnan avulla?
- Miten pienryhmätoiminta vaikuttaa sosiaaliseen kommunikointiin ja miten sosiaalinen kommunikointi vaikuttaa lapseen?

Kun tutkimuskysymykset olivat valmiit, laadin opinnäytetyölleni alustavan sisällysluettelon ja lähdin kirjoittamaan teoriaa. Alustavan sisällysluettelon ansiosta helpotin lähteiden etsimistä ja näin teoriaosa ei lähtisi laajenemaan liikaa. Teorian kirjoittamisen jälkeen laadin tutkimussuunnitelman ja sen liitteeksi laadin myös kyselylomakkeen sekä saatekirjeen varhaiskasvattajille. Tämän jälkeen lähdin kysymään kolmelta eri aluejohtajalta lupaa tehdä tutkimusta heidän alaisuudessaan toimiville päiväkodeille. Kun lupa aluejohtajilta tuli, soitin neljän päiväkodin johtajille ja kysyin heidän kiinnostustaan lähteä mukaan tutkimukseen. Jokaisen päiväkodin johtaja oli innolla mukana. Kun tutkimussuunnitelma oli laadittu ja päiväkodit saatu mukaan tutkimukseen, anoin Seinäjoen varhaiskasvatusjohtajalta tutkimusluvan. Tutkimuslupa myönnettiin minulle 23.10.2015.

Keräsin tutkimuksen aineiston Seinäjoen neljästä eri päiväkodista. Päiväkodit valikoituivat tutkimukseen päiväkodin koon mukaan. Halusin mukaan Seinäjoen isoimmat päiväkodit, jotta saisin tarpeeksi vastauksia kyselylomakkeeseen. Kattavan aineiston ansiosta pystyin tekemään myös vertailuja päiväkotien välillä. Kyselylomakkeen sai kaikkien neljän päiväkodin 3-5 -vuotiaiden lasten varhaiskasvattajat, joita oli yhteensä 33. Vastauksia kyselylomakkeeseen sain kaikista päiväko-

deista yhteensä 16, joista päiväkodin opettajien vastauksia oli 9 ja lastenhoitajien vastauksia oli 7.

Koska tutkimuksen kohdejoukkona toimi Seinäjoen neljä eri päiväkotia, on tärkeää kertoa myös Seinäjoen varhaiskasvatuksesta. Seinäjoen varhaiskasvatusta ohjaavat kasvatuspäämäärät, jotka ovat lapsen hyvinvoinnin edistäminen, hyvien käytöstapojen vahvistaminen ja itsenäisyyden lisääminen. (Meirän vasu 2012, 6.) Lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi on tärkeää, että jokainen lapsi nähdään yksilönä ja häntä kunnioitetaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 11). Hyvillä käytöstavoilla tarkoitetaan toisten huomioonottamista ja välittämistä, sekä myönteistä suhtautumista itseensä. Itsenäisyyden lisääminen tarkoittaa sitä, että lapsi oppii huolehtimaan itsestään ja läheisistään sekä oppii tekemään itsenäisesti päätöksiä ja valintoja. Näitä päämääriä on edesauttamassa ammattitaitoinen varhaiskasvatuksen henkilökunta. (Meirän vasu 2012, 6.)

Seinäjoen varhaiskasvatuksessa painotetaan perushoidon merkityksellisyyttä, joka luo perustan kaikelle lapsen toiminnalle. Perushoito on myös tärkeä oppimis- ja ohjaustilanne. Vuorovaikutustilanteet nähdään myös opetuksellisina piirteinä, sillä niissä lapsi oppii sosiaalisia taitoja ja hyviä käytöstapoja. Lisäksi varhaiskasvatuksessa painotetaan pienryhmätoimintaa, jossa lapsiryhmä jaetaan 2-3 pienryhmään päivän aikana. Pienryhmän tarkoituksena on tukea lapsen turvallisuuden tunnetta, tunne-elämän kehittymistä ja vuorovaikutustaitoja. (Meirän vasu 2012, 7-8.)

6.2 Laadullinen tutkimus opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä

Tutkimuksen alussa on mietittävä tutkimusmenetelmä. Menetelmän valinnassa on huomioitava se, mitä tutkimuksessa halutaan selvittää. Jos tutkimuksessa halutaan selvittää esimerkiksi äänestyksen tuloksia, menetelmäksi on hyvä valita tuolloin määrällinen tutkimusmenetelmä. Jos tutkija haluaa tutkia ihmisen menneisyyttä tai ihmisen käyttäytymistä, laadullinen tutkimus on tuolloin parempi. (Silverman 2000, 1.) Laadullista tutkimusta käytetään myös sellaisissa tilanteissa, missä halutaan ymmärtää ihmisten mielipiteitä ja tunteita. Lisäksi sitä käytetään silloin, kun tutkija haluaa ymmärtää ihmisten välisiä sosiaalisia vuorovaikutuksia tai jos tutkija tutkii arkoja asioita. (Monique, Inge & Ajay 2011, 10.) Tähän työhön valittiin

laadullinen tutkimusmenetelmä, koska sen avulla haluttiin saada esiin ihmisten mielipiteitä sekä ihmisten käyttäytymisen ja vuorovaikutuksen vaikutuksia sosiaalisissa tilanteissa.

Laadullisen tutkimuksen tyypillisinä piirteinä pidetään kokonaisvaltaista tiedon hankkimista, aineiston keräämistä luonnollisissa tilanteissa, tutkittavien näkökulmien sekä mielipiteiden selvittämistä, tarkoituksenmukaista kohdejoukon valintaa, tutkimuksen joustavuutta ja suunnitelmien muokattavuutta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164). Osa edellä mainituista asioista liittyi suoraan tutkimukseen ja osa asioista liittyi osittain, mikä myös vaikutti tutkimusmenetelmän valintaan. Esimerkiksi tutkimukseen valikoitui henkilöt sen mukaisesti, jotta tutkimuksen tutkimuskysymyksiin saisi mahdollisimman kattavan aineiston. Tutkimuksessa selvittiin myös vastaajien mielipiteitä ja esille nousi eri näkökulmia, sillä osa vastaajista oli päiväkodin opettajia ja osa lastenhoitajia. Lisäksi tutkimuksessa esiin nousi joustavuus ja suunnitelmien muokattavuus, sillä opinnäytetyöprosessin aikana alustavat suunnitelmat muuttuivat useaan kertaan.

6.3 Kyselylomakkeen käyttäminen aineiston hankinnassa

Tutkimuksen aineiston keruu toteutettiin kyselylomaketta käyttäen. Kyselylomakkeen käyttö sisältää niin etuja kuin haittojakin. Etuna kyselylomakkeen käytössä pidetään laajaa aineistoa ja lomakkeen käyttö on myös tehokasta, sillä se säästää aikaa sekä vaivaa, koska saman kyselylomakkeen voi lähettää monelle henkilölle. Kyselylomakkeen käytössä on myös haittoja, sillä kysymysten väärinymmärrykset ovat mahdollisia ja tutkija ei välttämättä saa tarpeeksi vastauksia tutkimukseensa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 193, 195.) Aineiston keräämisen menetelmän valintaan vaikutti tutkimuksen aikataulu. Kyselylomakkeen avulla aineiston kerääminen ja sen siirtäminen sähköiseen muotoon on nopeampaa, kuin jos keräisi aineiston haastattelun avulla sekä sen jälkeen litteroisi haastattelut. Tämän takia kyselylomaketta käytettiin aineiston keräämiseen.

Kyselyn kohdejoukoksi valikoitui Seinäjoen neljä päiväkotia, missä 3-5-vuotiaiden ryhmiä on mahdollisimman monta. Valinta pohjautui siihen, että tavoitteena oli saada mahdollisimman paljon vastauksia kyselylomakkeeseen. Näin

tutkimukseen saisi mahdollisimman kattavan kuvan tutkimukseen osallistuneiden varhaiskasvatusalan ammattilaisten mielipiteistä sekä havainnoista ja eri päiväkotien ryhmien pienryhmätoiminnasta.

Kyselylomakkeet laadittiin heti alustavan teorian kirjoittamisen jälkeen. Osa kyselylomakkeiden kysymyksistä hahmottui jo teorian kirjoittamisen aikana ja näin sai laadittua sellaisia kysymyksiä, joiden avulla voisi saada teorian asioita esille kyselyssä. Kyselylomakkeen laatiminen oli hieman työlästä, sillä kysymysten järjestys tuotti välillä päänvaivaa. Lisäksi piti pohtia sellaisia kysymyksiä, joiden avulla saisi mahdollisimman kattavan kuvan kyseisen päiväkodin pienryhmätoiminnasta. Lomakkeessa esitettiin vain avoimia kysymyksiä, jotta vastaajat saivat perustella vastauksiaan ja mielipiteitään. Kysymysten muotoilut myös kannustavat vastaajaa perustelemaan vastauksensa.

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 197) mukaan kyselylomakkeiden avulla voidaan kerätä tietoja tosiasioista, toiminnasta, tiedoista, arvoista ja asenteista. Lisäksi kyselylomakkeissa voidaan pyytää vastaajaa perustelemaan vastauksiaan. Näitä asioita juuri haettiin tässä tutkimuksessa. Tarkoituksena oli kuitenkin saada tietoa erityisesti siitä, miten lasten ominaiset tavat toimia vaikuttavat lapsen kasvuun ja kehitykseen. Kun kyselylomake oli valmis, se annettiin luettavaksi kahdelle sosiaalian ammattilaiselle ja opinnäytetyön ohjaajalle. Heidän kommenttiansa jälkeen lomaketta muokattiin vielä hieman, jonka jälkeen lomake oli valmis lähetettäväksi.

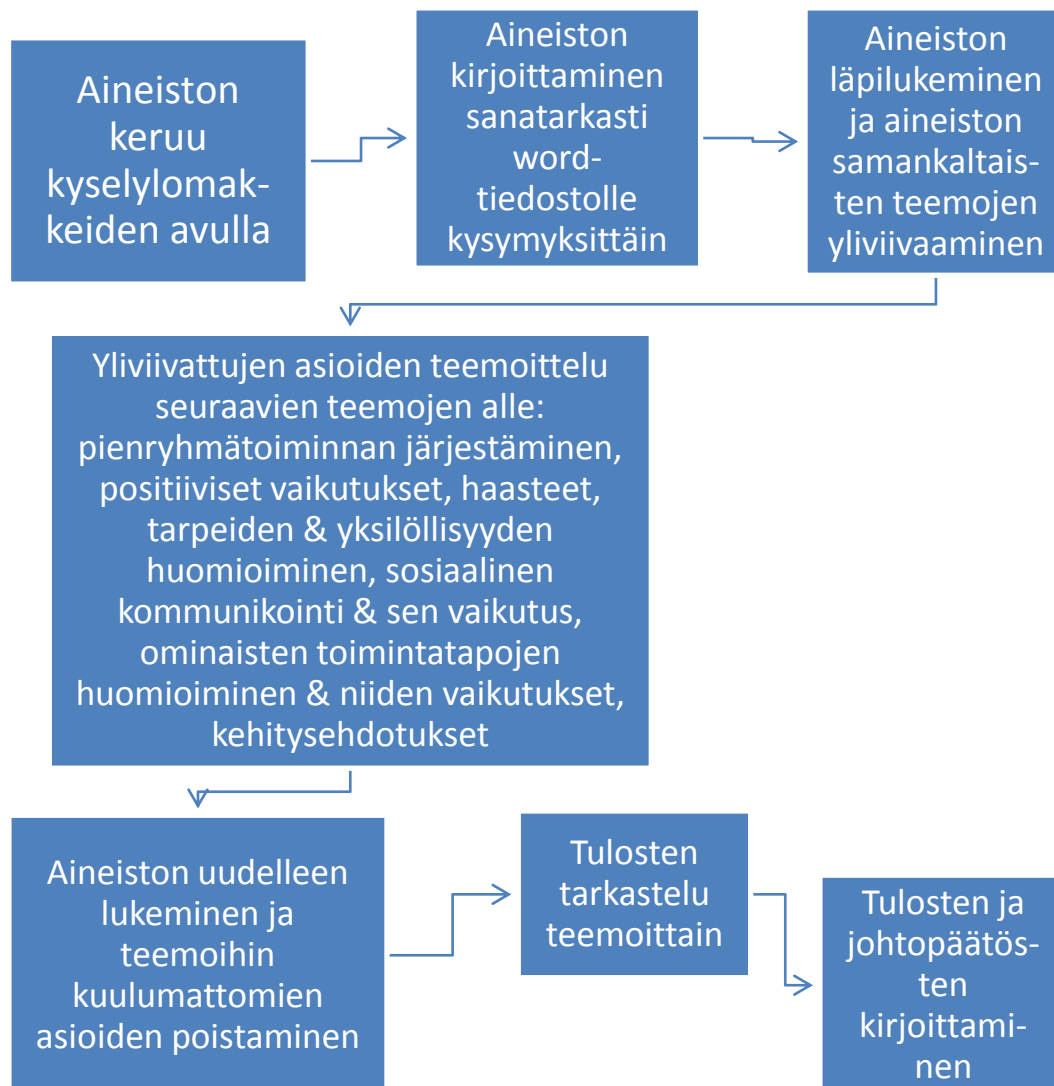
Kun kyselylomake (LIITE 2) oli valmis, se lähetettiin Seinäjoen neljän eri päiväkodin johtajalle ja heitä pyydettiin välittämään lomake päiväkodin varhaiskasvattajille. Kyselylomakkeen liitteeksi kirjoitettiin vielä saatekirje (LIITE 1), missä kerrottiin tutkimuksen tekijästä, tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta. Lisäksi kerrottiin siitä, miksi tutkimus on tarpeellinen sekä lisäksi painotettiin vastaajien anonymiteetin säilymisestä. Kun kysely oli lähetetty, päiväkotien taukokuoneeseen toimitettiin kyselylomakkeiden palautuslaatikot, johon varhaiskasvattajat saivat palauttaa vastaukset nimettöminä määräaikaan mennessä. Ennen määräajan päättymistä päiväkotien johtajia pyydettiin vielä välittämään muistutuspyyntö kyselyn saaneille varhaiskasvattajille, jotta tutkimukseen saisi mahdollisimman pal-

jon vastauksia. Määräajan jälkeen palautuslaatikot haettiin ja vastattujen kyselylomakkeiden lukumäärä tarkistettiin. Kyselylomakkeen aineiston keruun jälkeen kyselylomakkeet käytiin huolellisesti läpi ja tämän jälkeen aloitettiin aineiston analysointi. Täytetyt kyselylomakkeet säilyttiin lukittavassa kaapissa koko opinäytetyöprosessin ajan, jonka jälkeen ne tuhottiin paperisilppurilla.

6.4 Sisällönanalyysi analysoinnin välineenä

Tässä tutkimuksessa sovellettiin aineiston analysoinnin välineenä sisällönanalyysia (ks. Kuvio 1). Sisällönanalyysi on analyysitapojen perusmenetelmä ja sitä voidaan käyttää laadullisen tutkimuksen analysointitapana. Tutkimuksessa kerätty aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä, jota pyritään sisällönanalyysin avulla kuvaamaan sanallisesti ja selkeästi. Aineisto pyritään järjestämään selkeään ja tiiviiseen muotoon kadottamatta aineiston sisältämää tietoa. Sisällönanalysoinnin tarkoituksena on aineiston informaatioarvon lisääminen, joka saadaan esiin aineistoa selkeyttämällä ja yhtenäistämällä. Kun aineisto on käsitelty sisällönanalyysin avulla, siitä voidaan tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 91, 108.)

Sisällönanalyysillä on neljä osiota. Ensimmäisessä osiossa valitaan tutkimuksessa tarkasteltava ilmiö ja rajataan se tarkkaan. Tutkija saa tarkasteltavan ilmiön esille tutkimuksensa tarkoituksesta ja tutkimusongelmista. Toisessa osiossa tutkija käy läpi keräämänsä aineiston ja samalla erottelee sekä merkitsee aineistosta asiat, jotka liittyvät tarkasteltavaan ilmiöön. Muut aineistoon liittymättömät asiat tutkija jättää tutkimuksestaan pois. Kolmannessa osiossa tutkija jakaa erottelemansa aineiston eri teemoihin. Teemoittelun tarkoituksena on pilkkoa aineistoa ja ryhmitellä sitä aihealueiden mukaisesti. Teemoittelussa etsitään myös eri teemoja koskevia näkemyksiä. Viimeisessä osiossa analyysiprosessista kirjoitetaan yhteenve-to. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 92-93.)

Kuvio 1. Analysointiprosessi tutkimuksen aineistosta

Yllä oleva kuvio esittää analysointiprosessin etenemistä. Aineiston tarkastelua helpotti se, että kyselylomakkeen kysymykset muodostivat lähestulkoon kaikki aineiston teemat ja samat teemat toistuivat kaikissa vastauslomakkeissa. Muutamia teemoja yhdisteltiin yhdeksi teemaksi, sillä teemojen alla olevat asiat olivat lähellä toisiaan. Kun teemat olivat valmiina, siirrettiin word-tiedostosta kyselylomakkeiden vastaukset omien teemojen alle ja tämän jälkeen aineisto luettiin uudelleen läpi muutamaan kertaan. Samalla poistettiin teemoista aiheeseen kuulumattomat asiat.

Tämän jälkeen tuloksia alettiin tarkastella teemoittain ja aloitettiin tulosten kirjoittaminen. Tulosten tarkastelun yhteydessä etsittiin sekä samankaltaisia, että yksit-

täisiä mielipiteitä. Samankaltaisia mielipiteitä oli paljon ja ne kirjoitettiin valmiiksi tuloksiin. Yksittäisten mielipiteiden kohdalla oli pohdittava sitä, miksi muut vastaajat eivät olleet maininneet samaa asiaa vastauksissaan. Samalla esiin nousi se, että yksittäiset mielipiteet antoivat kuitenkin usein erittäin paljon tärkeää tietoa tutkittavasta asiasta. Tulosten tarkastelun yhteydessä oli pohdittava myös mahdollisia tekijöitä, jotka vaikuttivat vastaajien mielipiteisiin. Edellä mainitulla tyyllillä käsiteltiin kaikki teemat läpi. Pohdintojen sekä aineiston käsittelyn jälkeen aloitettiin tulosten kirjoittaminen. Tuloksiin kirjoitettiin ensin samankaltaiset vastaukset, jonka jälkeen kirjoitettiin yksittäiset mielipiteet, sillä niiden informaatioarvo oli erittäin tärkeä. Koko analysointiprosessin aikana pystyi tekemään alustavia johtopäätöksiä ja ne kirjoitettiin muistiin, jotta asiat pysyivät vielä muistissa kirjoittaessa johtopäätöslukua. Lopuksi tulokset järjestettiin vielä loogiseen järjestykseen.

6.5 Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys

Tutkimuksessa tulee käsitellä sekä arvioida tutkimuksen ja tulosten luotettavuutta. Luotettavuuden arviointiin käytetään usein tutkimuksen reliabeliutta eli tulosten toistuvuutta. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimusta voidaan pitää luotettavana, jos samat tulokset toistuvat useasti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 231.) Tutkimuksen luotettavuus näkyy juuri tulosten toistuvuudessa, sillä kyselylomakkeiden vastauksissa moni kasvattaja oli käsitellyt samoja asioita ja samankaltaisia mielipiteitä tuli paljon ilmi. Vaikka monet asiat toistuivat kasvattajien vastauksissa, oli heillä myös paljon yksittäisiä mielipiteitä. Tämä selittyy sillä, että jokainen kokee ja tulkitsee asiat omalla tavallaan.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää huomattavasti se, että tutkimuksen vaiheet on selostettu mahdollisimman konkreettisesti ja tarkasti sekä tehdyt valinnat ovat huolellisesti perusteltuja. Tutkimuksessa on kuvattu mahdollisimman hyvin muun muassa aineiston keruuta kyselylomaketta käyttäen ja lisäksi on kerrottu tarkasti tutkimuslupaprosessista. Lisäksi tutkimuksen tuloksiin on otettu suoria lainauksia vastauksista. Näin voi perustella sitä, miten johtopäätökset on laadittu. Myös Hirsjärvi ym. (2009, 232) ovat sitä mieltä, että tutkijan selittäessä tutkimuksen vaiheet tarkasti, tutkimuksen luotettavuus lisääntyy.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää myös se, että kyselylomaketta on testattu kahdella sosiaalialan ammattilaisella. Testauksen avulla on saatu tärkeää tietoa kyselylomakkeen käyttömahdollisuudesta ja testauksessa tuli ilmi muutamia korjattavia asioita. Jos kyselylomaketta ei olisi testattu etukäteen, olisi kysymysten tulkinta ollut vastaajille mahdollisesti haasteellisempaa, joka taas olisi vaikuttanut tutkimuksen luotettavuuteen ja pätevyYTEEN.

Tutkimuksen ja tutkimustulosten arviointiin liittyy myös validius eli pätevyys. Validius tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata tutkittavaa asiaa. Pätevyyttä tarkasteltaessa on huomioitava myös se, että kyselylomaketta käyttäessä vastaajat saattavat ymmärtää kysymykset eri tavalla, kuin mitä tutkija on ajatellut. Tutkijan on tilanteessa pyrittävä ajattelemaan vastaajan ajattelun mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 231-232.) Tutkimuksessa on hyvä pohtia tutkimuksen pätevyyttä, sillä kyselylomakkeen käytöllä on aina omat haasteensa tutkimuksen aineiston keruussa. Kasvattajat olivat vastanneet hyvin kaikkiin muihin kysymyksiin, mutta vastauksista huomasi kasvattajien kokeneen ominaiset tavat toimia -kohdan haasteellisiksi. Tämä on havaittavissa siitä, että moni kasvattaja vastasi kysymykseen kokonaisvaltaisesti, vaikka kysymyksen asettelu oli hyvin tarkka. Olisi ollut hyvä tehdä kasvattajille jälkeenpäin tarkentava kysymys kyseisestä kohdasta, mutta tutkimuksen aikataulu ei antanut tähän mahdollisuutta. Muihin työn teemoihin saatiin kuitenkin kattavat vastaukset ja vastaajat olivat ymmärtäneet muut kysymykset selvästi, sillä vastaukset liittyivät selvästi kysymyksiin.

Hirsjärvi ym. (2009, 232) mukaan tutkimuksen pätevyyttä lisää myös se, että tutkija on kuvannut kohdehenkilöt, paikat sekä tapahtumat mahdollisimman tarkasti. Pätevyydellä tarkoitetaan, että tutkimuksen kuvaus ja siihen liittyvät selitykset tukevat toisiaan. Tutkimuksessa on kuvattu niin tarkasti tutkimuksen kohdetta, kuin se on ollut mahdollista. Tutkimukseen osallistuneista henkilöistä ei voitu kertoa, koska edes tutkija ei tiennyt keitä tutkimukseen osallistuu. Vaikka tutkimukseen osallistuvat henkilöt olisivat tulleet tutkijan tietoon, heistä ei olisi saanut kertoa juuri mitään, sillä muuten vastaajien anonymiteetti olisi kärsinyt.

6.6 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimukseen liittyy eettiset kysymykset ja tutkijan tulee pohtia sekä ratkaista niitä koko tutkimuksen ajan (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruopila 2010, 282). Eettisyyteen kuuluu ihmisarvon huomioonottaminen ja sen kunnioittaminen. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimukseen osallistuvien henkilöiden tulee saada päättää osallistumisestaan tutkimukseen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 25.) Tutkimuksessa osallistujat saivat itse valita osallistuvatko he tutkimukseen vai eivät. Ne osallistujat, jotka halusivat osallistua tutkimukseen, täyttivät kyselylomakkeen ja palauttivat sen nimettömänä palautuslaatikkoon taukokuoneeseen. Näin heillä oli päätävävalta osallistumisesta.

Tutkijan on aineistoa kerätessään turvattava osallistujien hyvinvointi ja sen lisäksi tutkimustietojen tulee olla luottamuksellisia (Tuomi & Sarajärvi 2011, 131). Aineiston keruussa kyselylomakkeen mukana lähetettiin saatekirje, jossa selvitettiin tutkimukseen osallistuville anonyymiteetin pysymisestä. Kyselyyn osallistuvien ei tarvinnut ilmoittaa itsestään muita tietoja kuin sen, ovatko he päiväkodin opettajia vai lastenhoitajia. Jos vastaajat eivät halunneet ilmoittaa työnimikettään, he saivat rastittaa ruudun ”en halua mainita työnimikettä”. Tutkimuksen tuloksista ei voi päätellä esimerkiksi sitä, kuka päiväkodin opettaja on sanonut ja mitä, sillä tuloksiin ei kirjattu tutkimukseen osallistuvien työnimikettä. Tutkimukseen osallistuvien anonyymiteetin suojaamisen ja tutkimuksen kohteen ansiosta tutkimukseen sai varmasti enemmän tietoa, sillä ihmisten kynnys kertoa esimerkiksi toiminnasta on ihan erilainen, kuin jos kysyttäisiin ihmisen henkilökohtaisia asioita.

Jälkeenpäin miettiessä olisi voinut painottaa myös saatekirjeessä enemmän luottamuksellisuutta. Saatekirjeeseen olisi voinut kirjata sen, että tutkimuksen aineisto pidetään lukitussa kaapissa koko tutkimuksen ajan ja että tutkimuksen valmistuttua aineisto tuhoetaan käyttämällä paperisilppuria. Näin taattiin se, että aineisto ei päässyt kenenkään käsiin tutkimuksen aikana eikä sen jälkeen. Vaikka aineistossa ei tullut kenenkään henkilötietoja ilmi, on hyvä tuhota aineisto tutkimuksen valmistuttua. Vaikka edellä mainittuja asioita ei kerrottu saatekirjeessä, koetaan tutkimuksen luottamuksellisuuden säilyneen silti koko tutkimuksen ajan.

Tutkijan tulee selventää tutkimukseen osallistuville henkilöille tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja tutkimuksen mahdolliset riskit. Näin tutkija toimii eettisesti oikein. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 131.) Tutkimuksessa toimitaan eettisesti, sillä kyselylomakkeen saatekirjeessä kerrottiin tutkimuksen tavoitteet ja miksi kyseistä tutkimusta tehdään. Tutkimuksen eettisyyteen liittyy myös se, että tutkija turvaa osallistujien anonymiteetin säilymisen (Tuomi & Sarajärvi 2011, 131). Tässä tutkimuksessa on pidetty tarkasti huolta siitä, ettei kukaan kyselyyn osallistuneista ole tunnistettavissa. Tämän takia kyselylomakkeet lähetettiin päiväkotien johtajien kautta, ettei edes tutkija saanut tietoon henkilöitä, jotka valikoituivat tutkimuksen kyselylomakkeen saajiksi. Lisäksi tutkimuksessa ei ole mainittu tutkimuksessa mukana olleiden päiväkotien nimiä juuri eettisyyden takia.

7 PÄIVÄKOTIEN PIENRYHMÄTOIMINTA

Tässä luvussa esitellään kyselylomakkeiden avulla saadut tutkimustulokset, jotka kerättiin Seinäjoen varhaiskasvattajilta. Teemoiksi vastauksista nousivat esille pienryhmätoiminnan järjestäminen ja siihen liittyvät positiiviset vaikutukset sekä haasteet. Lisäksi teemoiksi nousivat lapsen tarpeet, yksilöllisyys ja sosiaalinen kommunikointi pienryhmätoiminnassa. Näissä teemoissa käsitellään myös teemojen vaikutuksia lapsen kasvuun ja kehitykseen. Edellä mainittujen teemojen jälkeen käsitellään lasten ominaisten toimintatapojen huomioimista pienryhmätoiminnassa ja niiden vaikutusta lapseen. Viimeisenä teemana nostetaan esille vielä varhaiskasvattajien esittämiä kehittämissuhteita, joiden avulla pienryhmätoimintaa voisi kehittää entistä paremmaksi.

7.1 Pienryhmätoiminnan järjestäminen

Tutkimuksen kyselyssä haluttiin ensimmäisenä selvittää pienryhmätoimintaan liittyvät perustiedot eli miten kyseisissä päiväkodeissa järjestettiin pienryhmätoimintaa. Kaikissa kyselyyn osallistuneissa ryhmissä järjestettiin pienryhmätoimintaa, mutta pienryhmätoiminnan viikoittainen määrä vaihteli ryhmäkohtaisesti. Lähes kaikki järjestivät pienryhmätoimintaa päivittäin, mutta joukkoon mahtui myös niitä, jotka järjestivät toimintaa kolme tai neljä kertaa viikossa. Yleisesti pienryhmätoimintaa järjestettiin ryhmissä aamupäivisin, sillä moni vastaaja koki tuolloin olevan parhaiten aikaa pienryhmätoiminnalle.

Nimensä mukaisesti pienryhmätoimintaa järjestettiin pienemmissä ryhmissä, jolloin ryhmän lapset jaettiin kahteen tai kolmeen eri ryhmään. Ryhmät koostuivat sekä eri-ikäisistä eli sekaryhmistä että samanikäisistä lapsista, esimerkiksi eräässä ryhmässä kolme ja nelivuotiaat lapset muodostivat yhden ryhmän ja viisivuotiaat olivat omassa ryhmässään. Pienryhmien kokoonpanossa oli myös vaihteluita. Osa vastaajista kertoi järjestävänsä pienryhmiä kiinteissä ryhmissä ja myös tilanteiden mukaan vaihtuvia ryhmiä järjestettiin. Useimmiten kiinteillä pienryhmillä oli oma nimensä.

”Kahtena päivänä ryhmä jaetaan kahtia. Kolmena päivänä ryhmä jaetaan kolmeen pienryhmään.”

”Pienryhmät sekä kiinteitä että tilanteen mukaan vaihtuvia.”

Tuloksista nousi esiin myös, että pienryhmätoimintaa hyödynnettiin erilaisissa tilanteissa. Sitä oli hyödynnetty muun muassa siirtymätilanteissa sekä muissa päivän toiminnoissa. Pienryhmiä hyödynnettiin myös peli- ja satuhetkillä. Lisäksi mielenkiintoista on, että muutamissa vastauksissa nousi esiin se, että pienryhmätoiminnan aikaan puolet ryhmän lapsista meni ulkoilemaan ja puolet jäi sisälle tekemään ohjattua toimintaa. Tällä tavalla toimintatiloihin saatiin enemmän väljyyttä.

”Pienryhmätoimintaa on sisällytetty lähes kaikkeen, mitä päiväkotipäivän aikana tapahtuu: siirtymät, toiminta...”

”Aamulla puuron jälkeen ryhmä jaetaan kahtia -> puolet jää sisälle ja puolet menevät ulos.”

7.2 Pienryhmätoiminnan positiiviset vaikutukset

Kyselyssä nousi moneen kertaan pienryhmätoiminnan positiiviset vaikutukset lapsiryhmään ja kasvattajiin. Pienryhmätoiminta koettiin myös parempana vaihtoehtona kuin suuryhmässä toimiminen. Tutkimuksen vastauksissa nousi esiin, että kasvattajat kokivat erilaisten toimintatilanteiden sekä lasten olleen rauhallisempia pienryhmätoiminnan avulla. Rauhoittava vaikutus oli ulottunut myös kasvattajiin sekä ryhmän ilmapiiriin. Edellä mainittujen lisäksi pienryhmätoiminnan avulla lasten rauhaton kulkeminen oli vähentynyt, lapset jaksoivat keskittyä paremmin toimintaan sekä ryhmän melutaso oli alentunut. Ryhmän melutason vähentyminen koettiin vaikuttavan alentavasti sekä kasvattajien että lasten stressitasoon, joka taas koettiin vaikuttavan positiivisesti jaksamiseen.

”Pienryhmätoiminnalla rauhoittava vaikutus lapsiin ja aikuisiin.”

”Melutaso pienenee, jolloin stressitaso laskee.”

Kasvattajien vastauksista nousi esiin, että siirtymätilanteet koettiin pienryhmätoiminnan avulla helpommiksi ja rauhallisemmiksi. Kasvattajien mielestä siirtymätilanteissa ei esiintynyt niin paljoa häiriötä kuin mitä isossa ryhmässä esiintyi ja siirtymät olivat joustavia, jolloin lasten odotusaika oli lyhyempi. Pienryhmätoiminnan koettiin myös lisäävän päivässä toiminta-aikaa ja samaa tuokion toimintasuunnitelmaa oli helppo muunnella lasten tason mukaisesti. Lisäksi toiminnan ohjauksen koettiin helpottuneen pienryhmätoiminnan avulla. Osa vastaajista koki, että kasvattajilla oli enemmän aikaa opastaa, kannustaa, ohjata ja auttaa lasta pienryhmätoiminnan aikana. Lisäksi kasvattajan apu oli lapsilla helpommin saatavilla ja pienemmän ryhmän hallinta koettiin helpommaksi.

”Siirtymät tilanteesta toiseen ovat joustavia, lasten odotusaika on lyhyempi.”

”Kasvattajalla on paremmin aikaa huomioida lapsia pienryhmässä: opastaa, kannustaa, ohjata, auttaa jne.”

Moni kasvattaja oli havainnoinut, että arat lapset olivat uskaltaneet pienryhmätoiminnan avulla paremmin mukaan toimintaan. Muita yksittäisiä asioita pienryhmän positiivisista puolista kasvattajien vastauksissa olivat tilojen väljentyminen, kiireettömyys, tutun pienryhmän tuoma turva, lasten oma-aloitteisuuden, ihmettelyn sekä pohdinnan lisääntyminen.

7.3 Pienryhmätoiminnan järjestämisen haasteet

Vaikka pienryhmätoiminnassa on paljon hyviä puolia, oli toiminnan järjestämisessä myös haasteita. Haasteena osa kasvattajista koki henkilökuntavajeen, varsinkin sairaus- sekä vuosilomatapauksissa, jolloin sijaisia ei välttämättä palkattu poissaolevan tilalle. Työntekijöiden puuttuessa koettiin kiirettä ja kasvattajilla oli tunne, että olisi pitänyt olla monessa paikassa yhtä aikaa. Osa vastaajista painotti erityisesti sitä, että kaikkien kasvattajien tuli olla töissä, jotta pienryhmätoimintaa saatiin järjestettyä hyvin.

”Koko henkilökunta (kolme kasvattajaa) on oltava paikalla, että toiminta pyörii. Sairauserä- ja vuosilomat, joille ei ole sijaista, ovat haasteellisia.”

Myös kasvattajien työvuorot aiheuttivat haastetta pienryhmätoiminnan järjestämiselle, sillä kasvattajat vaihtuivat työvuorojen mukaan. Esimerkiksi eräs kasvattaja kertoi pienryhmien olevan suurempia silloin, kun työntekijä tuli töihin pienryhmätoiminnan aloittamisen jälkeen. Tällöin kaikki kasvattajat eivät olleet aamusta asti töissä. Vaikka kasvattajat kokivat asian haasteena, heidän mielestään pienryhmätoiminnan järjestäminen onnistui kuitenkin silloin järjestelyjen avulla. Pienryhmätoiminnan järjestämisen kannalta vuoropäiväkodeissa haasteena koettiin lapsien vaihtuvuus päivän aikana. Kasvattajat kokivat sen hankaloittavan pienryhmätoiminnan järjestämistä, sillä lapset tulivat hoitoon eri aikoihin.

Kasvattajien vastauksissa nousi esiin myös tilojen koko ja niiden puute, sillä esimerkiksi askarteluja oli vaikea järjestää samaan aikaan monen pienryhmän kanssa, joten tilojen käyttöä piti porrastaa. Lisäksi tilat koettiin haasteellisena myös siten, että äänet kantautuivat toisesta huoneesta helposti, mikä koettiin häiritsevän lasten keskittymiskykyä.

”Haasteita pienryhmätoimintaan aiheuttavat lähinnä tilan puute (jos esim. useamman ryhmän pitäisi päästä pöytien ääreen).”

”Toisesta huoneesta kantautuvat äänet häiritsevät keskittymistä.”

Pienryhmätoiminnan suunnittelulla ja organisoinnilla on iso merkitys päiväkodin arjessa. Kyselyn vastauksista nousi esiin toiminnan ja siirtymätilanteiden haasteellisuus. Osa kasvattajista pyrki porrastamaan siirtymätilanteita, sillä muuten tilanteissa esiintyi ruuhkaa ja odottelua. Siirtymätilanteet koettiin myös aikaa vieviksi. Kasvattajat kuitenkin painottivat ennakoivan suunnittelun tärkeyttä, jotta tilanteet sujuivat jouhevasti. Organisointi koettiin kuitenkin tilanteesta riippuen välillä vaikeaksi, sillä suunnittelu- sekä tiimipalaveriaikaa oli vähän. Muutama kasvattaja koki, että palavereihin ja suunnitteluihin olisi pitänyt panostaa enemmän. Lisäksi

aamupäivä koettiin riittämättömäksi pienryhmätoimintaan ja osa kasvattajista koki ajan loppuvan kesken.

”Siirtymätilanteet olisi hyvä porrastaa niin, etteivät kaikki ryhmät ole yhtä aikaa eteisessä pukemassa.”

Vastauksissa nousi esiin myös, että haasteena koettiin kasvattajien motivaatio pienryhmätoimintaa kohtaan. Esimerkiksi eräässä vastauksessa kasvattaja olisi halunnut, että kaikki kasvattajat uskoisivat pienryhmätoiminnan olevan parempi vaihtoehto kuin suuryhmässä toimiminen. Vastauksissa nousi esiin myös pienryhmän lasten persoonallisuudet ja eräs kasvattaja koki erilaiset persoonat haasteena pienryhmätoiminnassa. Lisäksi haasteena koettiin se, että kasvattajan tuli tutustuttaa lapset toisiinsa toimintakauden alussa sekä kasvattajan tuli välillä opettaa lapsille leikkitaitoja. Muita yksittäisiä haasteita kasvattajat kokivat ruokailun samanaikaisuuden, ryhmien jakamisen, lapsien iän ja eri kehitystasojen. Haasteellisena asiana koettiin myös vastuullisuus omasta ryhmästä, sillä esimerkiksi erään kasvattajan ryhmässä pienryhmätoiminnan aikana kasvattaja oli yksin vastuussa lasten turvallisuudesta ja kasvattaja oli kiinni lapsiryhmässä koko työpäivän ajan.

”Saada kaikki uskomaan, että pienryhmä on parempi vaihtoehto.”

”Aikuinen on yksin vastuussa lasten turvallisuudesta ja leikin rikastuttamisesta. Aikuinen on kiinni lapsiryhmässä koko työajan.”

7.4 Lapsen tarpeiden ja yksilöllisyyden huomioiminen pienryhmätoiminnassa

Tutkimuksen kyselylomakkeessa yhtenä kysymyksen aiheena oli lapsen tarpeiden ja yksilöllisyyden huomioiminen pienryhmätoiminnassa. Pienryhmätoimintaa suunniteltiin sekä järjestettiin lapsi huomioiden, esimerkiksi lapsen ikä ja kehitystaso otettiin huomioon toiminnan suunnittelussa sekä toteutuksessa. Eräs kasvattaja perusteli asian sillä, että lapsien ollessa ikä- ja taitotasoiltaan lähellä toisiaan, toiminnassa oli helpompi huomioida lapsen tarpeet sekä yksilöllisyys. Vastauksissa tuli myös ilmi, että pienryhmätoiminnan järjestämisessä ryhmä voitiin jakaa pelkästään ikätason mukaisesti, jotta toiminta olisi lapsille sopivampaa.

”Kun samassa ryhmässä olevat lapset ovat taito- ja ikätasoltaan suurin piirtein ”samalla viivalla”, on toiminnan suunnittelussa ja itse toiminnassa helpompaa huomioida lapsen tarpeet ja yksilöllisyys.”

Pienryhmät voitiin jakaa myös taitotason mukaisesti, jolloin lasten taitoja oli helpompi harjoittaa. Lisäksi pienryhmiin vaikutti myös lasten kielelliset taidot, sillä erään vastaajan ryhmässä lapset jaettiin välillä pienryhmiin lasten kielellisen taidon perusteella. Vastaaja perusteli tätä sillä, että taitoja voitiin harjoittaa paremmin pienessä ryhmässä ja näin huomioitiin lapsen yksilöllisyys. Vaikka pienryhmiä jaettiin erilaisten ominaisuuksien mukaan, kyselyn vastauksissa tuli kuitenkin ilmi, että toiminnan tavoitteet lähtevät kuitenkin aina lapsista.

”Ohjauksessa ja opetuksessa huomioidaan lapsen taitojentaso, pienryhmässä näitä taitoja on hyvä harjoitella muutaman lapsen kanssa.”

”Jakamalla lapsia pienryhmiin esim. kielellisen harjaantumisen perusteella. Pienessä ryhmässä sitten yksilöllinen huomiointi onnistuu ”harjoituksia” tehtäessä.”

Kasvattajien vastauksissa nousi esiin, että pienryhmätoiminnan avulla lasten havainnointi oli lisääntynyt, jolloin kasvattajat oppivat tuntemaan lapset ja heidän sen hetkiset taitonsa. Havainnoinnin ansiosta kasvattajat oppivat myös tunnistamaan lapsen tarpeet nopeammin ja helpommin. Tästä taas oli kasvattajille hyötyä heidän suunnitellessaan sekä toteuttaessaan pienryhmätoimintaa. Kasvattajien mielestä lasten havainnointiin kuului myös lasten kanssa keskustelu. Lapsen havainnointi ja lapsen kanssa keskustelu koettiin auttavaksi siinä, että lapsille pystyi tarjoamaan lasten tarpeiden mukaista toimintaa.

”Työntekijä pystyy havainnoimaan enemmän -> tuntee lapset ja heidän taitotasonsa -> voi huomioida suunnittelussa”

”Kuuntelemalla ja havainnoimalla lasta –tarjoamalla lapsen tarpeita vastaavaa toimintaa.”

Tutkimuksen vastauksissa nousi esiin, että pienryhmätoiminta koettiin helpottavan lasten kanssa toimimista, jolloin lapsen yksilöllinen huomiointi onnistui paremmin ja lapsi sai enemmän kasvattajan huomiota sekä lapsi tuli paremmin kuulluksi. Pienemmässä ryhmässä lapsi sai myös enemmän positiivista ja kannustavaa palautetta kasvattajilta. Lisäksi pienryhmätoiminnan avulla kasvattaja pystyi huomioimaan lapsen toiveet, kysymykset, pohdinnat sekä erilaisuuden. Pienryhmätoiminta koettiin muutenkin lisäävän lapsen toiveiden huomioimista ja yksilöllisen huomioimisen avulla kasvattaja oppi tuntemaan lapsen, jonka avulla hän pystyi tukemaan lapsen kasvua ja kehitystä.

”Lasten yksilöllinen huomiointi onnistuu paremmin pienissä ryhmissä; positiivista ja kannustavaa palautetta.”

”Ryhmässä pystyy huomioimaan jokaisen lapsen tutkimiset/pohdiskelut ja kysymykset.”

Lapsen yksilöllisyyttä kunnioitettiin pienryhmätoiminnassa, sillä lapsille järjestettiin eritasoisia tehtäviä lapsen taidot huomioon ottaen. Lisäksi jokainen lapsi kohdattiin yksilönä, joka näkyi muun muassa siinä, että lasta tuettiin tarpeen mukaan ja lapset saivat toimia omien taitojen mukaisesti. Tämä tarkoitti sitä, että kaikilta lapsilta ei vaadittu pienryhmätoiminnassa samaa. Yksilöllisyys huomioitiin myös tarjoamalla toimintaa lasten kiinnostusten pohjalta. Eräs kasvattaja painotti sitä, että hän muokkasi toimintaa sen mukaan, jotta jokainen lapsi voisi omalla tavallaan osallistua toimintaan. Näin lapsen yksilöllisyys tuli paremmin huomioitua. Eräessä ryhmässä lapsen yksilöllisyys huomioitiin siten, että koko ryhmä harjoittelei yhdelle lapselle suunniteltua taitoa. Kasvattaja perusteli asian sillä, että jokainen lapsi todennäköisesti hyötyi samasta harjoituksesta.

”Jokainen lapsi kohdataan omana yksilönä ja tuetaan heidän tekemisiään. Ei vaadita kaikilta samaa.”

”Toimintaa voi muokata sen mukaan, millaiset kiinnostuksen kohteet lapsilla on ja miten jokainen omalla tavallaan saa osallistua.”

Kyselylomakkeen vastauksissa nousi yksilöllisyyden huomioimisessa esiin myös lapsen sosiaaliset taidot. Kasvattajat pyrkivät huomioimaan lasten sosiaaliset taidot toimintaa järjestettäessä ja lapsia autettiin sekä tuettiin sosiaalisissa tilanteissa tarpeen mukaan. Muita yksittäisiä yksilöllisyyden huomioimistapoja olivat lasten kuvaohjaus, istumajärjestys, erilaiset apuvälineet, toisen kasvattajan apu pienryhmätoiminnassa, toiminnan monipuolisuus, lisätehtävät ja toiminnan riittävä haasteellisuus.

7.5 Sosiaalinen kommunikointi pienryhmätoiminnassa ja sen vaikutus lapsen kasvuun sekä kehitykseen

Pienryhmätoiminnan koettiin lisäävän kasvattajan ja lapsen välistä kommunikointia. Lähes kaikki vastaajat kokivat, että pienryhmän avulla lapsille oli enemmän aikaa ja näin kasvattajilla oli parempi mahdollisuus keskittyä lapseen sekä kuunnella häntä. Koska aikaa oli enemmän, kasvattaja pystyi huomioimaan jokaisen lapsen yksi kerrallaan ja hänellä oli aikaa keskustella lapsen kanssa. Vastauksissa tuli myös esiin, että lapsi sai pienryhmässä kontaktin kasvattajaan ilman häiriötekijöitä ja lapsi sai kasvattajan huomiota juuri silloin kun sitä tarvitsi. Tämä koettiin rauhoittavana lasta, jolloin lapsi oli myös vastaanottavaisempi. Lisäksi pienryhmätoiminnassa kommunikointi lapsen kanssa oli vastavuoroista, syvällisempää ja aidompaa kuin isossa ryhmässä.

”Pienryhmässä voi keskustella vuorotellen jokaisen lapsen kanssa. Silloin on myös ryhmässä sopivasti lapsia, jolloin kaikille riittää saman verran aikaa.”

”Sosiaalinen kommunikointi on helpompaa, kun ympärillä on vain muutama lapsi. Lapsi saa suoran kontaktin aikuiseen ilman häiriötekijöitä ympärillä.”

”Kasvattajan ja lapsen välinen kommunikaatio on paljon läheisempää, kuuntelevaa, kyselevää ja ennen kaikkea vastavuoroista.”

Lapseen tutustuminen ja lapsen temperamentti nousivat esille kyselyn vastauksissa. Eräässä vastauksessa lapsen tutustumista painotettiin, sillä kasvattaja koki,

että lapseen tutustuttaessa kommunikointi oli luonnollisempaa ja läheisempää. Hän mainitsi myös, että lapsi uskalsi tuolloin myös lähestyä kasvattajaa helpommin. Lapsen temperamentti koettiin huomionarvoiseksi vastaajien mielestä. Muutamit vastaajat kokivat, että pienryhmän ansiosta ujut sekä arat lapset olivat uskaltaneet puhumaan enemmän ja osallistuneet toimintaan rohkeammin. Lisäksi lapsi uskalsi paremmin lähestyä kasvattajaa, mitä hän ei välttämättä isossa ryhmässä uskaltaisi tehdä. Pienryhmätoiminnan koettiin rohkaisevan myös muitakin lapsia, sillä pienryhmässä lapsi lähestyi kasvattajaa helpommin, esimerkiksi lapsi työskentelyn ohessa kertoi kasvattajalle kokemuksistaan.

”Sosiaalinen kommunikointi on luonnollisempaa ja läheisempää, kun oppii tuntemaan lapset paremmin -> lapsi uskaltaa myös lähestyä helpommin aikuista ryhmässä”

”Pienessä ryhmässä arkakin lapsi mahdollisesti uskaltaa kertoa mielipiteensä ja lähestyä aikuista, mitä isoissa ryhmässä ei uskalla ehkä tehdä.”

Sosiaalisella kommunikoinnilla on vaikutusta lapsen kasvuun ja kehitykseen, mikä tuli esiin myös kyselyn vastauksissa. Lähes kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että sosiaalinen kommunikointi vahvistaa lapsen itsetuntoa ja minäkuva kehittyy. Pienryhmässä lapsi saa enemmän kasvattajan huomiota, mikä tuli jo aiemmin tuloksissa esiin. Muutama vastaaja oli sitä mieltä, että lapsi kokee tulevansa tällöin huomioiduksi ja kuulluksi. Tällöin lapsi saa varmuuden siitä, että hänen mielipiteensä ja ajatuksensa otetaan huomioon.

”Lapselle tulee terve itseluottamus/itsetunto.”

”Lapset saavat varmuutta siitä, että heitä kuunnellaan ja että heidän mielipiteensä ja ajatuksensa otetaan huomioon.”

Pienryhmätoiminnassa lapsi oppii samalla sosiaalisia taitoja, joka tuli esiin kyselyn vastauksissa. Pienryhmätoiminnan avulla lapsi oppi huomioimaan sekä kunnioittamaan muita. Eräässä vastauksessa tuli ilmi, että ryhmässä harjoiteltiin sosiaalisia taitoja siten, että lapset eivät aina saaneet toimia parhaan kaverin kanssa.

Näin lapset oppivat tulemaan toimeen myös muiden lasten kanssa. Muita kommunikointiin liittyviä asioita mainittiin olevan lasten parempi keskittymiskyky kuunnella toisen asiaa ja lapsilla oli enemmän aikaa miettiä vastauksiaan rauhassa. Lisäksi sosiaalisten taitojen lisäksi lapsi nähtiin oppivan myös kognitiivisia taitoja.

”Oppii kunnioittamaan muita ryhmän jäseniä. Oppii ottamaan huomioon muut.”

Lapsen temperamentti otettiin myös tässä kohdassa esiin. Kyselyssä tuli ilmi, että varsinkin ujut ja arat hyötyivät pienryhmätoiminnasta, sillä sen ansiosta he saivat enemmän sosiaalisia kontakteja. Lisäksi pienemmässä ryhmässä ujo lapsi uskalsi sanoa asiansa ääneen sekä hän sai tarvitsemaansa huomiota. Pienryhmätoiminnan koettiin myös rohkaisevan lasta puhumaan. Kun lapsi rohkaistuu puhumaan, saa hän harjoiteltua sosiaalisia taitojaan. Edellä mainittujen lisäksi lapset tulevat tuetuiksi toisilleen, lapsi huomaa pystyvänsä vaikuttamaan muihin ihmisiin, oppii pärjäämään elämässä ja lapsi tulee hyväksytyksi sellaisena kuin on.

”Ujokin lapsi uskaltautuu sanomaan asiansa ääneen!”

”Lapsi rohkaistuu helpommin puhumaan -> harjoittelee kommunikointia.”

Edellä mainittujen lisäksi osa kasvattajista koki, että pienryhmätoiminta vaikutti lasten ryhmäytymiseen ja lasten ystävyyssuhteisiin. Vastauksissa nousi esiin, että kasvattajat kokivat lasten ryhmäytymisen olevan helpompaa pienemmässä ryhmässä ja kasvattajat olivat havainneet lasten saaneen helpommin uusia ystävyyssuhteita sekä tutustuneet toisiinsa paremmin, mikä synnytti lasten välille luottamusta sekä turvallisuuden tunnetta.

7.6 Lasten ominaisten toimintatapojen huomioiminen pienryhmätoiminnassa ja niiden vaikutus lapseen

Kyselylomakkeessa haluttiin saada selville, miten lasten ominaiset toimintatavat otettiin huomioon pienryhmätoiminnassa ja miten kasvattajat kokivat niiden vaikuttavan lapsen kasvuun sekä kehitykseen. Kasvattajien vastauksista tuli esiin,

että yleisesti pienryhmätoiminnassa sekä sen suunnittelussa otettiin hyvin huomioon kaikki lasten ominaiset tavat toimia ja esimerkiksi yhdessä ryhmässä viikon jokaisena päivänä oli ohjelmoitu erilaista tekemistä niin, että kaikki tavat kuuluivat viikko-ohjelmaan. Toisessa ryhmässä pienryhmätoimintaa järjestettiin projektinomaisesti, jolloin lapsen kaikki ominaiset tavat toimia tulivat toiminnassa esiin päivittäin. Eräs kasvattaja painotti myös, että heillä pohjana kaikelle pienryhmätoiminnan suunnittelulle toimi lasten ominaiset toimintatavat.

”Teemme sekä projektin omaisesti ”töitä”, jolloin voi korostua muutama ominainen tapa enemmän, että suunnittelemme toimintaa niin, että jokainen osa-alue (ominainen tapa) tulee käyttöön päivittäin.”

”Kaikella tavalla otetaan huomioon, nämä pohjana toiminnan suunnittelulle.”

Lasten ominaiset toimintatavat otettiin huomioon myös toimintaympäristössä. Esimerkiksi erään kasvattajan ryhmässä lapset saivat valita käyttönsä vapaasti erilaisia välineitä ja lapsi sai kasvattajilta tarvittaessa niiden käyttöön ohjauksen. Myös toisessa vastauksessa toimintaympäristö korostui ja kasvattajan ryhmässä liikkumista, taiteellista ilmaisua sekä tutkimista varten haettiin tarvikkeita tarpeen mukaan. Lisäksi kasvattaja painotti erityisesti ulkoliikuntaa ja sitä, että pihalla tutkittiin eri asioita.

”Ympäristö on suunniteltu niin, että lapsi saa itse tarvitsemansa aiheen välineet ja saa niihin myös ohjauksen.”

”Leikkimistä varten on pienryhmätilassa aina leluja. Liikkumista, taiteellista ilmaisua ja tutkimista varten tuodaan/haetaan tarvikkeita tarpeen mukaan. Pihalla erityisesti liikutaan ja tutkitaan.”

Ominaiset toimintatavat sisältävät leikin, liikkumisen, taiteellisen ilmaisun ja tutkimisen. Moni kasvattaja halusi järjestää monipuolisia toimintatuokioita, joihin he sisällyttivät sopivasti leikkejä, liikuntaa, musiikkia sekä tutkimista, pohtimista ja kokeilua. Lisäksi eräs kasvattaja painotti sitä, että hän halusi sisällyttää toimintaan myös keskittymistä sekä kuuntelua vaativaa toimintaa.

”Pienryhmätoimintatuokioilla pyrin huomioimaan tärkeänä asiana lasten ominaiset tavat toimia, sisällyttäen toimintaan mahdollisimman monipuolisesti erityisesti liikettä ja leikkiä sekä taiteellista ilmaisua ja asioiden tutkimista, pohtimista.”

”Pyrin siihen, että toimintatuokio on mahdollisimman monipuolinen: se sisältää leikkejä, liikuntaa, mahdollisesti musiikkia, tutkimista tai kokeilua. Mutta myös keskittymistä ja kuuntelua vaativia asioita.”

Vastauksista nousi esiin, että leikkiä pidettiin tärkeänä, joten leikkiä sisällytettiin pienryhmätoimintaan. Ryhmissä leikkimistä varten oli myös varattu leluja ja leikille annettiin aikaa pienryhmätoiminnassa sekä lapset saivat jatkaa leikkiä myöhemmin. Leikkiä huomioitiin myös siten, että kasvattajat huomioivat leikissä lapsen leikkitaidot sekä leikkisuhteet. Eräässä päiväkodissa leikkiminen oli otettu myös päiväkodin teemaksi, jolloin kasvattajat järjestivät lapsille ohjattua leikkiä yhtenä päivänä viikossa.

”Leikille annetaan paljon aikaa (leikin jatkettavuus taataan).”

”Pyrimme huomioimaan pienryhmätoiminnassa lasten ominaiset tavat toimia. Leikkiminen; Päiväkodissamme vuoden teemana on leikki, joten toteutamme ohjattua leikkiä yhtenä kolmesta pienryhmätoiminnasta joka viikko.”

Liikkumista huomioitiin eri tavoin eri ryhmissä, esimerkiksi eräässä ryhmässä oli kerran viikossa salipäivä, jolloin kasvattajat järjestivät ohjatun jumppatuokion pienryhmissä. Taiteellista ilmaisua taas harjoitettiin useimmiten askartelun, satujen sekä musiikin avulla ja tutkiminen huomioitiin eräässä ryhmässä siten, että lasten mielenkiinnon kohteista alettiin tutkia erilaisia asioita. Esimerkiksi kasvattaja kertoi, että ryhmässä lasten kiinnostuksen pohjalta syksyllä tutkittiin hyönteisiä. Kasvattajien vastauksissa tuli muutenkin esiin, että lasten mielenkiinnon kohteita kunnioitettiin ja huomioitiin. Esimerkiksi eräässä ryhmässä lapsi nautti maalaamisesta, jolloin hänen toimintaansa ei keskeytetty, vaan lapsi sai jatkaa toimin-

taa niin kauan kuin hän halusi. Toisessa ryhmässä kasvattajat taas havainnoivat lasten mielenkiinnon kohteita ja vastasivat niihin leikin, liikunnan, taiteellisen ilmaisun ja tutkimisen avulla.

”Samoin huomioimme lasten mielenkiinnon esim. jos huomaa, että lapsi nauttii esim. maalaamisesta. Lapsi saa jatkaa niin kauan kuin haluaa.”

Lasten ominaiset tavat toimia vaikuttavat monella tapaa lapsen kasvuun ja kehitykseen. Siksi kyselyssä haluttiin saada selville, miten varhaiskasvattajat kokivat ominaisten toimintatapojen vaikuttavan lapsen kasvuun ja kehitykseen. Vastauksia tuli hyvin erilaisia ja moni käsitteli vaikutuksia yhtenä kokonaisuutena, sillä usean vastaajan mukaan lasten ominaiset tavat toimia kehittivät lasta kokonaisvaltaisesti. Kuitenkin muutamat olivat avanneet vastauksiaan hieman enemmän ja kasvattajat kokivat ominaisten tapojen tekevän mahdolliseksi lapsen monipuolisen kasvun sekä kehityksen. Monipuolinen toiminta nähtiin myös kehittävän kaikkia lapsen osa-alueita ja tapojen nähtiin vaikuttavan positiivisesti edellä mainittuihin asioihin. Lisäksi tavat koettiin vaikuttavan positiivisesti lapsen psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Eräs vastaaja koki myös, että lapsi sai toteuttaa itseään ja omia vahvuuksiaan monipuolisen toiminnan avulla.

”Tekevät mahdolliseksi lapsen monipuolisen kasvun ja kehityksen.”

”Kokonaisvaltaisesti, sekä psyykkisesti, fyysisesti että sosiaalisesti!”

Ominaiset tavat toimia koettiin kehittävän lasta ja leikki koettiin tärkeänä lapsen kehityksessä. Erään vastaajan mielestä lapsi kävi leikissä läpi omia ajatuksiaan, käsityksiään sekä elämäänsä liittyviä ajankohtaisia asioita. Lisäksi lapsi työsti niitä leikin avulla. Kyselyn vastauksissa tuli myös ilmi, että kasvattajat olivat havainneet lasten leikki taitojen kehittyneen pienryhmätoiminnan avulla. Liikunta nähtiin vaikuttavan motoristen taitojen kehitykseen ja taiteen avulla lapsi sai ilmaista itseään sekä lapsen persoonallisuus kehittyi. Lisäksi kasvattajat olivat vastauksissaan sitä mieltä, että taiteellisen toiminnan avulla lapsi sai itseluottamusta.

Tutkiminen koettiin lapsen kannalta kehittäväksi ja muutaman kasvattajan mielestä lapsi keräsi uutta tietoa sekä muokkasi käsityksiään tutkimisen avulla. Kasvattajat olivat myös havainnoineet lasten pohtivan sekä vertailevan ryhmässä asioita, joka lisäsi lapsen keskittymistä sekä tuottivat lapselle nautintoa. Eräs vastaaja oli havainnoinut lapsien tekevän ryhmässä myös oivaltamista ja tutkimista itsenäisesti sekä muiden lasten kanssa, jonka seurauksena lapsi sai onnistumisen kokemuksia.

”Leikin kautta lapsi työstää ja käy läpi omia ajatuksiaan/käsityksiään ja elämäänsä liittyviä ajankohtaisia asioita. Liikkuessa lapsen motoriset taidot kehittyvät. Taiteellisen ilmaisun keinoin lapsi saa ilmaista itseään, oma persoona kehittyy. Tutkimalla lapsi kerää uutta tietoa sekä muokkaa käsityksiään.”

”Lapset oppivat, oivaltavat ja tutkiskelevat asioita itse, sekä ryhmän ”mallissa” ominaisten toimintatapojen kautta. Onnistumisen kokemuksia.”

Varhaiskasvattajat olivat käsitelleet vastauksissaan myös lapsen oppimista ja erään kasvattajan mielestä lapsi oppi parhaiten elämyksellisen oppimisen avulla. Lisäksi vastauksista nousi esiin se, että lapsen koettiin oppivan myös liikkuen, leikkien sekä toimien. Lapset nähtiin oppivan myös ryhmässä toimimalla ja muutama kasvattaja olikin sitä mieltä, että lapset oppivat toisiltaan eli mallioppimisen avulla.

Lisäksi lapsen mielenkiintoa oppimisen taustalla oli käsitelty ja eräs kasvattaja olikin esittänyt hyvän esimerkin. Kasvattaja koki lapsen oppimisen lähtevän lapsen omasta kiinnostuksesta eri asioita kohtaan. Hän otti esimerkiksi lapsen kiinnostuksen autoihin, jonka seurauksena lapsi halusi tietää autoista enemmän ja näin oppi tietämään niistä paljon. Myös muutama muu vastaaja oli nostanut lapsen mielenkiinnon esiin. Kasvattajat kokivat tekemisen lähtevän lapsen mielenkiinnosta sekä lapsen sen hetkisistä taidoista, jonka seurauksena lapsi oli kehittynyt taidoissaan eteenpäin.

”Kaikki vaikuttaa kaikkeen, mutta usein lapselle muodostuu omintakeinen kiinnostus tietynlaiseen toimintaan esim. jollekin autot, koneet. Leikki on niin kiehtovaa, että lapsen puhe/tekeminen pyörii autoissa ja koneissa -> kasvaa kiinnostus -> haluaa tietää enemmän -> oppii tietämään niistä paljon -> jää mieleen kaikki.”

”Kun teet jotakin, josta tykkäät, niin siinä samalla kehittyy taidoissaan, joka näkyy myös lapsen kasvussa.”

7.7 Pienryhmätoiminnan kehittäminen ja esille nousseet kehitysehdotukset

Viimeisenä asiana haluttiin selvittää kasvattajilta, miten pienryhmätoimintaa voisi kehittää. Lähes kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että kasvattajia tulisi olla enemmän ja pienryhmätoimintaa haluttiin järjestää myös iltapäivisin, mutta siihen ei riittänyt henkilökuntaa. Myös sijaisia toivottiin poissaolevien työntekijöiden tilalle. Lisäksi suunnitteluun ja siihen käytettävään aikaan oli kommentteja kertynyt. Vastauksista nousi esiin, että kasvattajien pitäisi dokumentoida havaintojaan enemmän, jotta toiminnan suunnittelua voitaisiin tehostaa. Lisäksi pienryhmätoiminnan suunnitelmallisuutta ja aikaa pienryhmätoiminnan järjestämiseen toivottiin lisää. Yhtenä hyvänä kehitysehdotuksena tuli, että päiväkotien yhteisissä palavereissa voisi perehtyä pienryhmätoimintaan enemmän. Vastaaja kaipasi uusia ideoita ja hyväksi havaittuja sekä lasta kehittäviä toimintatapoja, joita voisi saada yhteisissä palavereissa.

”Kun isoa lapsiryhmää aletaan jakaa pienempiin ryhmiin, tarvitaan sekä tiloja että kasvattajia. Omassa ryhmässä varsinaista pienryhmätoimintaa voidaan järjestää vain 9-11 välillä, koska iltapäivisin on vain kaksi kasvattajaa. Silloin voidaan ainoastaan jakaa lapsia eripuolille osastoa leikkimään, mikä ei mielestäni ole varsinaista pienryhmätoimintaa.”

”Työntekijän havainnointiin perustuvaa dokumentoitua voitaisiin lisätä -> suunnittelun tehostaminen.”

”Päiväkotien yhteisissä koulutuksissa ja palavereissa voisi enemmän perehtyä pienryhmätoimintaan. Uusia ideoita, hyväksi havaittuja tapoja, lasten kehitystä edistäviä toimintatapoja.”

Muita kehittämisen paikkoja olivat lasten taitotasojen parempi huomiointi, ajan järjestäminen lapsen varhaiskasvatussuunnitelmien lukemiseen ja sitä kautta ryhmävasujen kirjoittamiseen sekä pitkäkestoisia projekteja toivottiin lisää. Myös haastavat lapset koettiin ongelmallisina, sillä he veivät aikaa muilta lapsilta. Lasten osallistamisen hyödyntämistä pohti myös muutama vastaaja. Eräs kasvattaja näki lasten osallistamisen toiminnan suunnitteluun kehittämisideana, sillä hänen mielestään lapset voisi ottaa mukaan suunnitteluun, jolloin pienryhmätoiminnan aiheet nousisivat lapsista. Myös lasten mielipiteiden huomioiminen pienryhmiä jaettaessa nousi esiin vastauksista.

”Vielä enemmän voitaisiin kiinnittää huomiota lasten osallistamiseen; aiheet nousivat lapsista-lapset mukaan suunnitteluun!”

”Lapsilta voisi välillä kysyä pienryhmien kokoonpanoa.”

Kasvatushenkilöstön asennoituminen nousi esiin muutamassa vastauksessa. Vastajat toivoivat, että kaikki kasvattajat asennoituisivat pienryhmätoimintaan kunnolla. Yleisesti pienryhmätoiminta nähtiin hyvänä asiana, mutta vastauksissa nousi myös yhteisöllisyyden tärkeys. Vastaajien mielestään yhteisöllisyyttä ei saisi unohtaa, sillä lapsen tulisi oppia toimimaan myös isossa ryhmässä. Lopuksi eräs vastaaja pohti vielä ryhmäkoon kasvamista ja sen tuomia haasteita. Vastaaja näki kuitenkin asian kehittämisen paikkana. Hän näki lapsen yksilöllisyyden kärsivän, jos ryhmäkokoja tulevaisuudessa suurennetaan.

”Pienryhmätoiminta on hyvä juttu, mutta yhteisöllisyyttä ei saa unohtaa ja se syntyy vain yhdessä tekemällä ja toimimalla. Yhteisiä isojakin hetkiä pitäisi olla. Lapsen tulee oppia toimimaan myös isossa ryhmässä. :)”

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessa tutkittiin pienryhmätoiminnan vaikutuksia lapsen kasvuun ja kehitykseen erityisesti sosiaalisen kommunikaation sekä lasten ominaisten toimintatapojen näkökulmasta. Lisäksi tutkimuksessa haluttiin selvittää sitä, miten lapsen yksilöllisyys huomioitiin pienryhmätoiminnassa. Tässä luvussa vastataan tutkimuskysymyksiin käyttäen tärkeimpiä tutkimustuloksia sekä peilataan tuloksia alussa esitettyyn teoriaan.

8.1 Pienryhmätoiminnan sosiaalinen kommunikointi ja sen vaikutus lapseen

Oppaan (2013, 159) mielestä pienryhmätoiminta lisää kasvattajan ja lapsen sosiaalisen kommunikaation välistä aikaa, mikä tuli esiin myös tutkimuksen tuloksissa. Suuri osa kasvattajista koki kasvattajan ja lapsen välisen kommunikaation lisääntyneen pienryhmätoiminnan avulla ja kasvattajilla oli enemmän aikaa kuunnella lasta sekä keskustella hänen kanssaan. Koska aikaa sosiaaliseen kommunikointiin oli enemmän, kasvattajat kokivat sosiaalisen kommunikaation olevan vastavuoroista, syvällisempää ja aidompaa sekä lapsi sai kontaktin aikuiseen ilman häiriötekijöitä. Lisäksi kasvattajat kokivat, että pienemmässä ryhmässä lapset uskalsivat lähestyä aikuista helpommin. Myös ujut lapset uskalsivat pienemmässä ryhmässä lähestyä aikuista, mitä lapset eivät välttämättä isossa ryhmässä uskaltaisi tehdä.

Pienryhmässä lapsi saa olla sosiaalisessa tilanteessa sekä kasvattajien että lasten kanssa. Lapsi kokee sosiaalisten suhteiden avulla hyväksytyksi tulemisen, yhteenkuuluvuuden ja toveruuden tunteita, jotka taas vahvistavat lapsen persoonallisuuden kehitystä ja itsetuntoa. (Laine 2014, 103, 118.) Myös moni kasvattaja oli sitä mieltä, että lapsen itsetunto vahvistui sosiaalisen kommunikaation avulla ja pienryhmässä lapsi tuli hyväksytyksi omana itsenään. Lapset oppivat myös paremmin tuntemaan toisensa pienemmässä ryhmässä, mikä koettiin lisäävän lasten välistä luottamusta. Osa kasvattajista koki myös, että pienryhmätoiminnan avulla ryhmä oli ryhmäytynyt paremmin ja lapsi sai helpommin uusia ystävyys-suhteita.

Jaraston ja Sinervon (1997, 80) mukaan kasvattaja voi vaikuttaa positiivisesti lapsen itsetunnon kehittymiseen ottamalla lapsen mielipiteet huomioon. Mielipiteiden huomioimisen avulla lapsi oppii luottamaan itseensä ja hänelle tulee tunne siitä, että hänet otetaan todesta ja hänen mielipiteensä ovat tärkeitä. Tutkimuksessa nousi esiin, että aikuisen huomioidessa lasta, lapsi tulee huomioiduksi sekä kuulluksi. Kasvattajien mukaan lapsen mielipiteet ja ajatukset tulevat tällöin huomioiduksi. Edellä mainittujen lisäksi tutkimuksen tuloksissa tuli esiin, että lähes kaikkien vastaajien mielestä sosiaalinen kommunikointi vahvisti lapsen itsetuntoa ja kehitti minäkuvaa.

Tutkimuksessa nousi esiin, että kasvattajien mielestä erityisesti arat ja ujut hyötyivät pienryhmätoiminnasta eniten, sillä pienryhmässä lapsi sai enemmän tarvitsemaansa sosiaalista kontaktia sekä huomiota. Lisäksi ujoimmat lapset olivat uskaltaneet puhumaan pienryhmässä enemmän ja olivat osallistuneet rohkeammin mukaan ohjattuun toimintaan. Koska ujut ja arat lapset olivat uskaltaneet puhumaan enemmän, olivat he saaneet sanoa mielipiteensä ääneen. Tämä vaikuttaa positiivisesti lapsen itsetuntoon ja lapsi oppii luottamaan itseensä (Jarasto & Sinervo 1997, 80).

Tutkimuksen tuloksista esiin nousi sosiaalisten taitojen harjoittelu. Pienryhmätoiminnan koettiin kehittävän lapsen sosiaalisia taitoja, sillä pienryhmätoiminnan avulla lapsi oppi huomioimaan sekä kunnioittamaan muita. Lisäksi pienryhmätoiminnan avulla lapset oppivat kuuntelemaan toisia paremmin ja sen myötä lasten ei tarvinnut kiirehtiä vastauksissaan. Näin lapset saivat myös aikaa miettiä vastustaan pidempään. Myös Laine (2014, 103, 111) on asiasta samaa mieltä. Hänen mukaansa sosiaalisen kommunikoinnin avulla lapsi oppii ja kehittää ryhmässä tarvittavia sosiaalisia taitoja, joihin kuuluu muun muassa toisten kuunteleminen ja auttaminen sekä ystävällinen toiminta toisia kohtaan. Moni kasvattaja koki myös, että pienryhmätoiminnan avulla useat lapset saivat rohkeutta lisää ja puhuivat enemmän, mikä taas vaikutti lasten sosiaalisten taitojen kehittymiseen.

Vilén ym (2006, 463) ovat sitä mieltä, että vaikka pienryhmätoiminnalla on paljon positiivisia vaikutuksia, tulee lapsen saada toimia myös suuremmassa ryhmässä. Suuremmassa ryhmässä lasten ryhmähenki vahvistuu ja lapsi oppii tuntemaan ko-

ko ryhmänsä. Tämä tuli esiin myös tutkimustuloksissa, sillä kasvattajien mielestä suurryhmissä syntyy lasten välinen yhteisöllisyys. Lisäksi kasvattajat kokivat, että lapsen tuli oppia toimimaan myös suurryhmässä.

8.2 Lapsen yksilöllisyyden huomioiminen pienryhmätoiminnassa

Tutkimuksessa haluttiin selvittää miten lapsen yksilöllisyys otettiin huomioon pienryhmätoiminnassa. Tutkimuksen tuloksissa tuli ilmi, että lasten yksilöllisyyden huomioiminen lähti lapsen havainnoinnista. Pienryhmätoiminnan avulla lasten havainnointi oli lisääntynyt ja sitä myötä lasten yksilöllisyyden huomioiminen oli helpottunut. Havainnoinnin avulla kasvattajat kokivat oppineensa tuntemaan lapset paremmin, sillä sen ansiosta kasvattajat tunnistivat lasten taidot ja tarpeet nopeammin. Kasvattajat kokivat myös, että havainnoinnin ansiosta lapsille pystyi tarjoamaan heidän tarpeidensa mukaista toimintaa. Koivunen ja Lehtinen (2015, 12, 97) tukevat tutkimustuloksien ajatusta, sillä heidän mukaansa pienryhmätoiminta lähtee aina lapsen havainnoinnista ja sen avulla kasvattajat saavat järjestettyä sellaista toimintaa, jossa lapsen vahvuudet, tarpeet sekä taidot tulevat huomioiduksi.

Tuloksien mukaan pienryhmätoiminta helpotti lasten kanssa toimimista, jolloin kasvattajat pystyivät huomioimaan lapsen yksilöllisyyttä paremmin ja lapsi sai enemmän kasvattajan huomiota. Toiminnan avulla kasvattajat kokivat pystyvänsä huomioimaan lapsen toiveet, kysymykset, pohdinnat sekä erilaisuuden paremmin, minkä ansiosta lapsen yksilöllisyys oli helpompi huomioida. Kasvattajien oppiessa tuntemaan lapsen paremmin, he pystyivät tukemaan tehokkaammin lapsen kasvua ja kehitystä. Myös Virolainen (2014b, 292) tukee edellä mainittua ajatusta. Hänen mukaansa pienryhmätoiminnan avulla lapsi saa enemmän kasvattajan vuorovaikutusta, jolloin kasvattajan on helpompi tukea lapsen yksilöllistä kasvua sekä kehitystä.

Edellä mainittujen lisäksi yksilöllisyyttä huomioitiin siten, että lapsille järjestettiin eritasoisia tehtäviä huomioiden lapsen sen hetkiset taidot. Lisäksi jokainen lapsi huomioitiin yksilönä, joka näkyi esimerkiksi siinä, että lapsi sai toimia pienryhmätoiminnassa omien taitojen mukaisesti. Yksilöllisyyttä huomioitiin myös siten,

että lapsille tarjottiin toimintaa heidän kiinnostustensa pohjalta ja toimintaa muokattiin sen mukaan, jotta jokainen lapsi pystyi osallistumaan toimintaan.

8.3 Ominaisten toimintatapojen vaikutus lapsen kasvuun ja kehitykseen

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2004, 15) mainitaan, että kasvattajien tulee järjestää lapsille sellaista toimintaa, jossa lapsen ominaiset tavat toimia tulevat esiin. Siksi tässä tutkimuksessa haluttiin saada esiin kasvattajien mielipiteitä siitä, miten he kokivat ominaisten tapojen vaikuttavan lapsen kasvuun ja kehitykseen. Tutkimuksen tulosten mukaan lasten ominaiset tavat toimia koettiin kehittävän lasta kokonaisvaltaisesti ja osa kasvattajista koki tapojen mahdollistavan lapsen monipuolisen kasvun sekä kehityksen. Lisäksi monipuolinen toiminta nähtiin kehittävän kaikkia osa-alueita sekä tapojen koettiin vaikuttavan positiivisesti lapsen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen.

Tutkimuksen tuloksista nousi esiin, että kasvattajat pitivät leikkiä tärkeänä. Tästä syystä sitä sisällytettiin paljon ohjattuun toimintaan. Leikin tärkeyttä korosti myös se, että leikkiä varten oli varattu lapsille erilaisia leluja, leikille annettiin aikaa ja lapset saivat jatkaa leikkiä myöhemmin. Lisäksi kasvattajat huomioivat lapsen leikkitaidot sekä leikkisuhteet. Vilén ym. (2006, 477-478) mukaan kasvattajat antoivat tilanteessa lapsille epäsuoraa tukea. Epäsuoran tuen merkkejä ovat tilan, ajan ja materiaalien järjestäminen lapsen leikkiä varten. Aikuinen voi antaa lapsille myös suoraa tukea, jossa aikuinen jakaa lapset sopiviin leikkiryhmiin ja tukee lasten leikkiä kielellisesti, esimerkiksi neuvoen ja ohjaten. Tutkimuksen tuloksissa tulikin esiin kasvattajan antama suora ohjaus, sillä pienryhmätoiminnassa huomiointiin lasten leikkitaidot sekä leikkisuhteet. Pohdittavaksi kuitenkin jää, miten kasvattajat käytännössä asian huomioivat. Esimerkiksi jakoivatko he lapsia leikkitaitojen mukaisesti pienempiin ryhmiin vai antoivatko he lasten itse valita leikkikaverit?

Lapsen leikki kehittää lasta monipuolisesti ja lapsi muun muassa käsittelee leikin avulla kuulemiaan ja näkemiään asioita sekä kokemuksiaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 18-19). Tämä tuli ilmi myös tutkimustuloksissa, sillä eräs kasvattaja oli havainnoinut lasten käyvän leikissä läpi omia ajatuksiaan,

käsityksiään ja elämäänsä liittyviä ajankohtaisia asioita. Lisäksi lapsi työstää edellä mainittuja asioita leikin avulla. Lapset oppivat leikkiessään myös jakamaan leluja ja oppivat vuorottelemaan (Muurinen & Surakka 2001, 105). Leikkitaitojen kehittyminen tuli esiin myös tutkimuksen tuloksissa, sillä kasvattajat kokivat pienryhmätoiminnan lisäävän lapsen leikkitaitoja.

Lasten liikkuminen nähtiin tärkeänä osana pienryhmätoimintaa, sillä lähes kaikki kasvattajat halusivat sisällyttää liikuntaa toiminnan suunnitteluun sekä itse toimintaan. Esimerkiksi eräässä ryhmässä lapsille järjestettiin kerran viikossa ohjattu jumppatuokio pienryhmissä. Liikuntatuokioissa painotettiin erityisesti liikunnan monipuolisuutta. Tuloksista nousi esiin myös ulkoliikunnan tärkeys. Ulkoliikunta onkin tärkeää lapselle, sillä lapsi oppii soveltamaan liikkeitään erilaisissa maastoissa (Vilén ym. 2006, 509). Liikuntaympäristön tulee muutenkin olla sellainen, joka kannustaa lasta liikkumaan omatoimisesti. Esimerkiksi lasten saatavilla tulisi olla erilaisia liikuntavälineitä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 21.) Tuloksissa tulikin esiin, että osassa ryhmissä haettiin tarvittaessa liikuntavälineitä liikkumista varten. Kasvattajat eivät kuitenkaan kommentoineet mitään lasten omaehtoiseen liikuntavälineiden saatavuuteen. Tärkeänä asiana on huomioida myös se, että kasvattajat eivät ollenkaan pohtineet lasten ulkona liikkumista.

Tutkimuksen tuloksissa nousi esiin, että liikunnan nähtiin kehittävän lapsen motorisia taitoja. Myös Vilén ym. (2006, 509) ovat sitä mieltä, että liikkuminen harjaannuttaa monipuolisesti motorisia taitoja, joita ovat muun muassa juokseminen, hyppääminen, heittäminen ja kiipeäminen. Muita konkreettisia esimerkkejä liikunnan vaikutuksista lapsen kasvuun ja kehitykseen ei tullut esiin tutkimuksen tuloksista. Moni kasvattaja koki kuitenkin, että lasten liikkuminen kehitti lasta monipuolisesti. Tämä on huomattavissa myös teoriassa, sillä liikunnan avulla lapsi saa esimerkiksi kuvan omista taidoistaan ja saa onnistumisen kokemuksia, mitkä lisäävät lapsen itseluottamusta. Liikunta kehittää myös lapsen sosiaalisia taitoja. (Iivonen 1999, 66.)

Ominaisiin toimintatapoihin kuuluu myös taiteellinen toiminta, mikä sisältää kädentaidot, musiikin, tanssin, kirjallisuuden, kuvallisen ja draamallisen toiminnan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 21). Taiteellinen toiminta otettiin

huomioon lähes kaikissa ryhmissä. Toiminnassa painotettiin monipuolisuutta ja taiteellista toimintaa harjoitettiin useimmiten askartelujen, satujen ja musiikin avulla. Tutkimuksen tuloksissa tuli esiin, että taiteen avulla lapsi saa ilmaista itseään ja hänen persoonallisuutensa kehittyi. Lisäksi kasvattajien mielestä lapsi sai taiteellisen toiminnan avulla lisää itseluottamusta. Myös Pentikäinen (2005, 32) on asiasta samaa mieltä. Hänen mukaansa lapsi saa taiteen avulla onnistumisen kokemuksia, jotka kehittävät lapsen itsetuntoa ja itseilmaisua.

Tutkimuksessa haluttiin saada myös tietoon, miten lasten tutkiminen huomioitiin pienryhmätoiminnassa. Tutkimuksen tuloksissa tuli ilmi, että lähes kaikki kasvatijat sisällyttivät tutkimisen pienryhmätoimintaansa ja tutkimisen kohteet nousivat lasten mielenkiinnon kohteista. Tutkimisella koettiin olevan myös vaikutusta lapsen kehitykseen, sillä tutkimuksen tuloksissa nousi esiin, että tutkimisen avulla lapsi kerää uutta tietoa ja muokkaa käsityksiään asioista. Myös Lipponen (2011, 31, 33) on asiasta samaa mieltä. Hän kokee, että tutkiessa lapsen ihmettelyihin etsitään vastauksia, jolloin lapsi saa asiasta uutta tietoa. Varhaiskasvattajat olivat myös havainnoineet lasten pohtivan ja vertailevan asioita pienryhmissä, jonka ansiosta lasten keskittymiskyky kehittyi. Lisäksi tutkimuksen tuloksissa nousi esiin lapsien pohtivan ja vertailevan asioita tutkimisen avulla. Tämän havaittiin lisäävän lapsen keskittymistä tutkittavaa asiaa kohtaan ja tuottavan lapselle iloa. Tuloksista nousi esiin myös, että lapset olivat ryhmässä tehneet itsenäisesti oivalluksia, josta oli seurannut onnistumisen kokemuksia. Virolaisen (2014a, 146) mukaan tutkimisen ansiosta lapsi kokee yrityksiä, erehdyksiä ja oivalluksia. Nämä asiat ylläpitävät ja vahvistavat lapsen oppimisen iloa.

Lapsen oppiminen nousi esiin tutkimustuloksissa ja asiaa käsitellään siksi, että oppiminen ja tutkiminen liittyvät usein toisiinsa. Tutkimuksen tuloksissa lapsen oppimisen koettiin lähtevän lapsen mielenkiinnonkohteista. Hyvä esille nostettava esimerkki oli erään kasvattajan esittämä vastaus lapsen kiinnostuksesta autoihin, jonka seurauksena lapsi halusi tietää niistä enemmän. Lapsen kiinnostuksen ansiosta lapsi oppi tietämään autoista paljon ja näin voidaan päätellä lapsen mielenkiinnon johtaneen oppimiseen haluun sekä sitä kautta tiedon lisääntymiseen. Lapsen mielenkiinto oppimisen taustalla näkyi myös muissa vastauksissa, sillä kasvat-

tajat olivat havainneet lapsen kehittyneen omilla taidoillaan silloin, kun lapsi sai toimia mielenkiintonsa herättäneen asian parissa. Myös Vilén ym. (2006, 477) mainitsevat, että lapsen mielenkiinto herättää usein lapsen tutkimisen halun ja sitä kautta lapsi oppii, mikä tuli esiin tutkimuksen tuloksissa.

Tiivistetysti tutkimustuloksista voidaan todeta, että pienryhmätoiminnalla on suuri merkitys lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa. Pienryhmätoiminta kehittää lapsen kaikkia osa-alueita ja tukee lapsen tasapainoista kehitystä, jonka takia siihen tulisi panostaa entistä enemmän. Pienryhmätoiminnassa lapsi saa myös enemmän aikuisen ja muiden lasten välistä sosiaalista kontaktia, sekä lapsen yksilöllisyys tulee paremmin huomioitua. Nämä asiat ovat yhteydessä lapsen hyvinvointiin. Pienryhmätoimintaa tulisi myös kehittää, jolloin työyhteisössä voisi pitää kehityspäiviä. Näissä kehityspäivissä varhaiskasvattajat voisivat pohtia ja jakaa kokemuksiaan pienryhmätoiminnasta.

9 POHDINTA

Tässä luvussa pohdin opinnäytetyöni prosessia sekä sitä, mitä itse olen oppinut tätä työtä tehdessä. Opinnäytetyöni lähti aiheen valinnasta ja aiheen idea tuli työelämän puolelta yllättävän helposti. Pienryhmätoiminnan tutkiminen yleisesti olisi jättänyt työstä lapsen näkökulman pois, joten halusin liittää siihen lapsen kasvun ja kehityksen. Työn aihetta piti kuitenkin vielä muokata, joten kirjoja selattuani mieleeni tuli lasten ominaisten tapojen ja sosiaalisen kommunikoinnin näkökulman lisääminen työn aiheeseen. Tästä syntyi työn lopullinen aihe.

Aihe tuntui minusta mielenkiintoiselta, sillä olen ollut vaikuttamassa pienryhmätoimintaan eräässä päiväkodissa. Minulle on kerääntynyt työn ja opiskelun kautta myös hyvin ennakkotietoa aiheesta, mikä lisäsi sen kiinnostavuutta. Lisäksi aihe on varhaiskasvattajille käytännönläheinen, sillä varhaiskasvatuksessa lasten ominaiset tavat toimia tulee ottaa huomioon toimintaa suunniteltaessa ja toteuttaessa. Vaikka aihe oli minulle ennestään jo tuttu, sain opinnäytetyötä tehdessä paljon lisää tietoa. Tästä on hyötyä työelämässä, jossa opittua tietoa voi soveltaa ja hyödyntää. Samalla myös oma ammatillisuuteni kehittyi. Toivon myös, että työstäni olisi hyötyä muille sosiaali- ja varhaiskasvatusalan ammattilaisille ja että työn tuloksia voitaisiin hyödyntää Seinäjoen varhaiskasvatuksen kehittämässä.

Opinnäytetyötä tehdessä olen huomannut sen, miten tärkeästä aiheesta on kyse. Pienryhmätoimintaa järjestetään monessa eri päiväkodissa, mutta mieleen tulee kysymys miten paljon varhaiskasvattajat pohtivat toiminnan suunnittelussa sitä, miten toiminta vaikuttaa lapseen. Opinnäytetyössäni olen sekä teoriaosuudessa että tutkimusosuudessa kertonut konkreettisten esimerkkien avulla, miten lasten kasvua ja kehitystä saa tuettua lasten ominaisten toimintatapojen avulla. Mielestäni varhaiskasvatusalan ammattilaisten tulisi jo suunnitteluvaiheessa pohtia, miksi kyseistä toimintaa järjestetään ja edistääkö se lasten varhaiskasvatussuunnitelmaan asetettuja tavoitteita. Näin saadaan mielestäni taattua lapselle omalta osaltaan laadukasta varhaiskasvatusta.

Opinnäytetyöprosessini oli vaihteleva. Aiheen valinnan jälkeen laadin alustavan sisällysluettelon, jotta aihe ei lähtisi laajenemaan liikaa. Sisällysluettelo muuttui

työn edetessä vain hieman, joten siitä oli iso apu varsinkin teoriaa kirjoittaessa. Opinnäytetyön alussa laadin myös alustavat tutkimuskysymykset, jotka ovat olleet apuna sekä teorian että tutkimusosuuden kirjoittamisessa. Sekä alustavan sisällysluettelon että tutkimuskysymyksien ansiosta työssäni on pysynyt niin sanottu punainen lanka opinnäytetyöprosessin loppuun asti. Toki tutkimuskysymykset muotoutuivat lopullisiksi vasta silloin, kun työ oli melkein valmis.

Opinnäytetyöprosessin alussa asetin työlleni isompia tavoitteita. Tavoitteenani oli tutkia pienryhmätoiminnan vaikutusta lapsen kasvuun ja kehitykseen. Pääsin mielestäni melko hyvin tähän tavoitteeseen, sillä kyselylomakkeiden avulla sain varhaiskasvattajilta vastaukset sekä tutkimuksen pääkysymykseen että alakysymykseen. Itse olisin halunnut laajempia vastauksia koskien lasten ominaisia toimintatapoja, mutta tämä olisi vaatinut uuden kyselylomakkeen laatimisen ja aineiston keruun, mihin aika ei valitettavasti riittänyt. Ominaisten toimintatapojen kohdalta työ jäi mielestäni hieman vaillinaiseksi, mutta sain kuitenkin vastauksia opinnäytetyön pääkysymykseen. Näin jälkepäin ajatellen olisi pitänyt testata kyselylomaketta useammalla henkilöllä ennen varsinaista kyselyä, jotta olisin saanut muokattua kyselylomaketta paremmaksi. Kyselylomakkeessa huomasin jälkepäin myös muutamia pieniä paranneltavia asioita, sillä esimerkiksi kaksi kysymystä (kysymykset kaksi ja kymmenen) olivat hyvin lähellä toisiaan ja ne olisi voinut yhdistää. Paras vaihtoehto aineiston keruuseen olisi ollut haastatteluiden tekeminen, mutta aikataulu vaikutti myös tähän asiaan.

Opinnäytetyölläni oli tiukka aikataulu, jonka takia jouduin asettamaan itselleni monia eri välitavoitteita. Välitavoitteet olivat hyvin konkreettisia, esimerkiksi yhtenä välitavoitteena minulla oli saada teoriaosuus lokakuun loppuun mennessä valmiiksi ja toisena tavoitteenani oli saada kyselylomakkeisiin vastaukset marraskuun puoleen väliin mennessä. Välitavoitteiden ansiosta pysyin hyvin aikataulussa ja työ valmistui suunnitellun aikataulun mukaisesti. Motivaation puutteelta ei kuitenkaan vältytty. Aika ajoin työtä tehdessä minulle tuli motivaation puute, jonka aikana opinnäytetyön tekeminen tuntui pakolta, eikä työ niinä hetkinä edennyt. Niinä päivinä siirsin opinnäytetyön tekemisen suosiolla seuraavaan päivään. Motivaation puutetta esiintyi enimmäkseen teoriaosuutta kirjoittaessa ja sitä muoka-

tessa. Opinnäytetyötä tehdessä oli myös niitä päiviä, jolloin työ eteni huimaa vauhtia eteenpäin. Näin kävi varsinkin tuloksia kirjoittaessa ja työn loppuosaa tehdessä. Tämä ehkä siksi, että asia oli enemmän käytännönläheisempää.

Opinnäytetyöprosessin aikana mieleen nousi muutamia jatkotutkimusmahdollisuuksia. Yksi mahdollinen tutkimus voisi liittyä siihen, miten lapsen osallisuus otetaan pienryhmätoiminnassa huomioon ja miten lapsen osallisuutta voitaisiin lisätä. Toinen aihe voisi toteuttaa toiminnallisena tutkimuksena. Pienryhmätoiminnassa olisi hyvä järjestää päiväkotien pienryhmätoiminnan kehityspäiviä, jolloin kaikki päiväkodin varhaiskasvattajat keräisivät yhteen pienryhmänsä kehitettävät asiat ja pienryhmän hyväksi havaitut toimintatavat sekä muut ideat. Nämä asiat voisi käydä yhdessä kaikkien varhaiskasvattajien kanssa läpi ja yhdessä pohdita mahdollisia ratkaisuvaihtoehtoja kehitettäviin asioihin. Tutkija voisi myös koota yhteen hyviä pienryhmätoiminnan käytännön vinkkejä, jota varhaiskasvattajat voisivat käyttää apuvälineenä pienryhmätoiminnassa.

LÄHTEET

Autio, T. & Kaski, S. 2005. Ohjaamisen taito. Liikunta tukemassa lapsen ja nuoren kasvua. Helsinki. Edita Prima Oy.

Hakkarainen, P. 2002. Kehittävä esiopetus ja oppiminen. Jyväskylä. PS-kustannus.

Himberg, L., Laakso, J., Peltola, R., Näätänen, R. & Vidjeskog, J. 2000. Kehittyvä ihminen. Psykologia 2. 1. painos. Porvoo. WSOY.

Hirsjärvi, S. & Huttunen, J. 2001. Johdatus kasvatustieteeseen. 4-8. painos. Porvoo. WSOY.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud.painos. Helsinki. Tammi.

Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Vantaa. Edufin.

Iivonen, M. 1999. Psykomotoriikka tukee lapsen kokonaiskehitystä. Teoksessa Liikkuva lapsi ja nuori, 63-73. Toim. Miettinen, P. Lahti. VK-kustannus.

Jarasto, P. & Sinervo, N. 1997. Elämää varten. Alle kouluikäisen lapsen maailma. 2. painos. Jyväskylä. Gummerus.

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki. Kirjapaja.

Karvonen, P. 2000. Hyppää pois. Lapsen motoriikan arviointi ja kehittäminen. Helsinki. Tammi.

Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä. PS-kustannus.

Kuokkanen, H. 2014. Kasvatus ja varhaiskasvatus. Teoksessa Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana, 9-82. Toim. Häkkä, A., Kuokkanen, H. & Virolainen, A. 3. uud.painos. Helsinki. Edita.

L19.1.1973/36. Varhaiskasvatuslaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 16.12.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Laine, K. 2014. Lapsen sosiaalinen maailma päivähoidossa. Teoksessa Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana, 83-124. Toim. Häkkä, A., Kuokkanen, H. & Virolainen, A. 3. uud.painos. Helsinki. Edita.

Lipponen, L. 2011. Tutkiva oppiminen varhaispedagogiikassa. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja, 31-38. Toim. Hujala, E. & Turja, L. Jyväskylä. PS-kustannus.

- Marjanen, P., Ahonen, J. & Majoinen, L. 2013. Vertaissuhteet ja yhteisöllisyys. Teoksessa Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lapsen hyvinvoinnille, 47-73. Toim. Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Meirän vasu 2012. Seinäjoen kaupunki/varhaiskasvatus. Viitattu 23.9.2015. https://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitojakoulutus/varhaskasvatus/julkaisutjaohjelmat/6FZbqKGtp/Meiran_vasu.pdf
- Monique, H., Inge, H. & Ajay, B. 2011. Qualitative research methods. London. Sage.
- Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. 2. painos. Vantaa. Pedatiето.
- Muurinen, E. & Surakka, T. 2001. Lasten ja nuorten hoitotyö. Helsinki. Tammi.
- Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2010. Ihmisen psykologinen kehitys. 1-4. painos. Porvoo. WSOYpro.
- Opas, M. 2013. Yhteisöllinen kasvattajatiimi. Teoksessa Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lapsen hyvinvoinnille, 141-164. Toim. Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Peltonen, H. 2004. Kasvattajana sosiaali- ja terveysalan ammattiteissa. Helsinki. Tammi.
- Pentikäinen, L. 2005. Kuvataidekasvatuksen poluilla. Teoksessa Lapsi ja taide. Puheenvuoroja taidekasvatuksesta, 27-35. Toim. Tarkkonen, T. & Sassi, P. Helsinki. Cultura.
- Piironen-Malmi, U. & Strömberg, S. 2008. Välittämisen pedagogiikka. Helsinki. Tammi.
- Pääjoki, T. 2011. Lasten taiteellinen toimijuus. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja, 109-121. Toim. Hujala, E. & Turja, L. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Pönkkö, A. & Sääkslahti, A.. 2011. Liikkuva lapsi. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja, 136-150. Toim. Hujala, E. & Turja, L. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Salmivalli, C. 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Silverman, D. 2000. Doing qualitative research. A practical handbook. London. Sage.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6. uud.painos. Helsinki. Tammi.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2004. Stakes oppaita 56. Helsinki. Stakes.

Viitala, K. 2007. Lasten yhteinen varhaiskasvatus. 2. painos. Tampere. Tampere University Press.

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki. WSOY Oppimateriaalit Oy.

Vilkko-Riihelä, A. & Laine, V. 2008. Mielen maailma 2. Kehityspsykologia. 1-4 painos. Porvoo. Werner Söderström Osakeyhtiö.

Virolainen, A. 2014a. Varhaiskasvatus arjen toimintana. Teoksessa Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana, 125-202. Toim. Häkkä, A., Kuokkanen, H. & Virolainen, A. 3. uud.painos. Helsinki. Edita.

Virolainen, A. 2014b. Varhaiskasvatus työympäristönä. Teoksessa Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana, 279-296. Toim. Häkkä, A., Kuokkanen, H. & Virolainen, A. 3. uud.painos. Helsinki. Edita.

Väisänen, T. 2007. Ryhmis. Ryhmäperhepäivähoito tänään. Helsinki. Tammi.

Saatekirje

ARVOISA VASTAANOTTAJA

Opiskelen Vaasan ammattikorkeakoulussa sosiaali- ja terveysalan yksikössä sosiaalialan koulutusohjelman lastentarhaopettajan pätevyyttä. Teen opinnäytetyötäni Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatukselle ja opinnäytetyöni aihe on 3-5 –vuotiaiden lasten kasvun ja kehityksen tukeminen pienryhmätoiminnan avulla. Tarkoitukseni on tutkia sitä, miten pienryhmässä toteutettavat lasten ominaiset tavat toimia vaikuttavat lapsen kasvuun ja kehitykseen. Haluan myös tutkimuksessani verrata sitä, mitä hyviä puolia pienryhmätoiminnassa on lapsen kehityksen tukemiseen verrattuna suurryhmässä toimimiseen. Tutkimukseni avulla voidaan tarkastella pienryhmätoiminnan merkityksellisyyttä lapsen päivähoitossa ja toivon tutkimukseni olevan hyödyksi varhaiskasvatuksen pienryhmätoiminnan kehittämisessä.

Toteutan opinnäytetyöni kyselylomakkeella ja olen valinnut kyselyyni neljän eri päiväkodin varhaiskasvattajat. Teidän päiväkotinne on tullut valituksi ja täten kutsun Teidät osallistumaan tutkimukseen. Voitte osallistua tutkimukseen täyttämällä oheisen kyselylomakkeen ja palauttamalla sen **perjantaihin 13.11.2015 klo 15.00** mennessä päiväkotinne **taukotilan pöydällä olevaan palautuslaatikkoon**. Kyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista, mutta toivon Teidän osallistumistanne. Kysely on luottamuksellinen ja kyselyyn ei tarvitse mainita henkilökohtaisia tietoja. Kyselyssä kysytään ammattinimikettä, mutta tutkimuksen tuloksiin ammattinimikkeet eivät tule esille. Ammattinimikettä tarvitaan ainoastaan tilastollisista syistä. Ammattinimikettä ei tarvitse halutessaan mainita. Kyselyssä tarvitsen kuitenkin Teidän näkemystänne, sillä näkemyksenne on erittäin tärkeä tutkimuksen laadun takaamiseksi.

Tutkimukseeni olen saanut luvan Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatusjohtajalta ja myös Teidän päiväkotinne johtajalta. Kyselylomakkeiden vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja nimettömästi. Jos kyselystä tai tutkimuksesta nousee Teille kysyttävää, voitte ottaa yhteyttä suoraan minuun, Petra Hautaseen. Yhteydenotot ovat myös luottamuksellisia ja tiedot pysyvät vain minulla, eikä niitä käytetä tutkimuksessa. Yhteystietoni löytyvät tämän saatekirjeen lopussa.

Opinnäytetyötäni ohjaa Vaasan ammattikorkeakoulun lehtori, Merja Kaminen. Hänen puhelinnumeronsa on 040 011 3955. Valmis opinnäytetyöni tullaan julkaisemaan Internetissä osoitteessa www.theseus.fi, josta valmiin työn voi halutessaan käydä luke-massa.

Kiitän Teitä jo etukäteen tutkimukseen osallistumisesta.

Ystävällisin terveisin

Petra Hautanen, Seinäjoki

Puhelinnumero

Sähköpostiosoite

KYSELYLOMAKE VARHAISKASVATTAJILLE

Aihe: 3-5 –vuotiaan lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen pienryhmätoiminnan avulla

Lomakkeeseen on koottu kysymyksiä pienryhmätoiminnasta ja sen vaikutuksesta lapsen kasvuun sekä kehitykseen. Toivoisin mahdollisimman kattavia vastauksia sekä konkreettisia esimerkkejä vastauksiin. Vastauksia voi jatkaa myös lomakkeen toiselle puolelle. Vaikka kyselylomake on melko pitkä, toivoisin että vastaisitte kaikkiin kysymyksiin. Vastaukset tuovat tutkimukseeni syvempää aineistoa. Kiitos!

Nimike: Päiväkodin opettaja Lastenhoitaja En halua mainita nimikettä

1. Miten pienryhmätoimintaa järjestetään päiväkodissanne?
2. Mitä positiivisia vaikutuksia pienryhmätoiminnan järjestämisestä on?
(Esim. Vaikutus koko ryhmän lapsiin pienryhmätoiminnan jälkeen, vaikutus työntekijöihin, vaikutus toiminnan ajallisuuteen, muut vaikutukset)
3. Mitä haasteita pienryhmätoiminnan järjestämisessä on?
4. Miten huomioitte pienryhmätoiminnan järjestämisessä lasten ominaiset tavat toimia? (Lasten ominaiset tavat toimia: Leikkiminen, liikkuminen, taiteellinen ilmaiseminen, tutkiminen)
5. Miten koette lasten ominaisten toimintatapojen vaikuttavan lasten kasvuun ja kehitykseen?

